

ნამბარული

140
2004

13

გიორგი
შინაძე
ესე!

გრიგოლ ხანძთელის სახელობის N1 ექსპერიმენტული სკოლა

თბილისის 55-ე საშუალო სკოლა,
II კლასი, ხელმძღვანელი ია მესხი

ნაბადული

საყმაწვილო ჟურნალი
2004 წ. №9

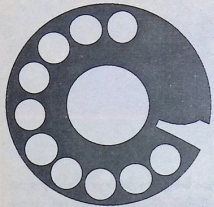
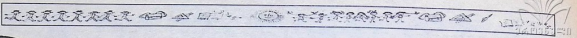
ჩვენი ჟურნალი 1904 წელს სასიქსტუჯელო მიძველიმეფელს მესვეურლობით დაარსებული ზირველი ქართული საყმაწვილო ჟურნალის ნაფუძვრზე დაიბრჭიდა. მოგვიანებით მის სახელი შეეცვალა და „ზოინერი“ ეწოდა, 1990 წელს კი იგი კვლავ თავისი ზირენდელი სახელით გამოდის.

ნომრის შინაარსი

საინფორმაციო სააგენტო „ვაქტი“ -----	2
რამაზ ინანიშვილი – ზამთრის პატარა ილუზიები (მოდერნობა) -----	3
სიხლეთა დანერგვის გზით -----	4
ანა კლანდაკე-გი -----	6
გიორგი და მისი უამოქმედება -----	9
საახალწლო ტრადიციები -----	10
მაინც როგორი იყო ტატო? -----	12
17 წლის აკადემიკოსი (მარადიული სახელები) -----	13
„ოდოშპერი“ -----	15
არის თუ არა სიცოცხლე სხვა პლანეტებზე? -----	16
რას ვინატრებდი საახალწლოდ და... -----	19
ფზია მამერიშვილი – როგორ სვდებიან ახალ წელს ტყვიი? (წლასარი) -----	21
როდის ხდება ბიჭი მამაკაცი? -----	23
ტმსტი -----	29
სიცილის გაკვეთილი -----	31

<p>რედაქტორი მანანა გელაშვილი</p>	<p>მისამართი: 380008, თბილისი, კოსტავას ქ.14 ტელეფონები: 93-31-81; 93-18-84. ინდექსი: 76157 ფასი 1 ლარი რეგისტრირებულია მთაწმინდის სასამართლოში</p>
---------------------------------------	---

„ნაქაღუდის“ საინფორმაციო სააგენსო „შინაში“

ზუსტადი ბავშვთა მარცრობის წინააღმდეგ

გალერეა „დიდ ჩე გვერაში“ გამართული ქართველი და უცხოელი ბავშვების ნახატების თემატური გამოფენა „დაიცავით ჩვენი მომავალი“ მიეძღვნა ბავშვთა ძალადობისგან დაცვის მსოფლიო დღეს. გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო თბილისის რამდენიმე სკოლის, საქართველოს SOS ბავშვთა სოფლის, №1 ბავშვთა სახლის აღზრდილების, ამერიკელი, სომეხი, მაკედონიელი, ინგლისელი და სხვა უცხოელი პატარების ნამუშევრები. გამოფენის და მთავალიერებლებისა და სპეციალისტების დიდი მოწონება დაიმსახურა სმენადარქვეითებულ ბავშვთა სკოლა-ინტერნატის აღსაზრდელების ნამუშევრებმა, მათ შორის, 13 წლის მია საევეარიშვილის ნახატმა „ჩემი ინტერნატი“, 8 წლის აჩყო ბოლქვაძის „საქართველო“, 14 წლის თორნიკე ლურსმანაშვილის „ტამარმა“, 13 წლის ხატია აფციაურის „დედუნეებმა“ და სხვა.

საჩოქჩები ცხინვარის ჩევიონის ქაჩოიერ სკოლებს

საქართველოს განათლების მინისტრი ალექსანდრე ლომია ცხინვალის რევიონის ქართული სოფლების სკოლებს ეწვია და მათ საჩოქჩად სასკოლო სახელმძღვანელოები, სხვადასხვა სახის ინვეტარი და კომპიუტერული ტექნიკა ჩაუტანა.

აოქციონი ბავშვთა სახლების სასახეებდო

სასტუმრო „თბილისი-მარიოტში“ კეკელიძის ბავშვთა დაცვის ფონდმა, რომლის ხელმძღვანელიც ბატონი ჩარლზ სტრომი, თელავისა და ძეგვის ბავშვთა სახლების აღსაზრდელებს წინასახალწლო დღესასწაული მოუწყო. ზემოზე წარმოდგენილი იქნა პატარების საევეარიშვილის „აქვი გრძელწინდას“ მოტივეებზე შექმნილი სპექტაკლი. სპექტაკლის შემდეგ კი გაიმართა მხიარული აუქციონი, რომელსაც თავად ბატონი სტრომი უძღვებოდა და რომლის მთელი შემოსავალი ძეგვისა და თელავის ბავშვთა სახლების საჭიროებას მოხმარდება.

ყოიერი შახცვას წსოვნისარბი მიძღვნერი სოჰნისი

საქართველოს ეროვნული გმირის ეიული შარტავას ხსოვნას მიეძღვნა 1991-1992 წლებში დაბადებულთა გუნდების ტურნირი ფეხბურთში. ტურნირის ორგანიზება-ჩატარებაში დიდი წვლილი შეიტანა აფხაზეთის ფეხბურთის ფედერაციამ. ტურნირის გამარჯვებულმა გუნდმა „დედუკეისმა“ (მწერთნელი თამაზ გურასაშვილი) ფინალურ შეხვედრაში პენალტების სერით დაამარცხა თბილისის 25-ე სკოლის გუნდი, რომელიც II ადგილზე გავიდა, III საპროზო ადგილი „ფორვარდმა“ დაიკავა.

ზიონქიოიერბოთა მოიივი წახმაცება

ნორჩ კინომოევარულთა ფესტივალ „თბილისური აისის“ მთავარი პრიზი ერგო მოსწავლეთა რესპუბლიკური სასახლის სტუდია „პოინერფილმის“ აღზრდილის დავით ნანობაშვილის ფილმს „მირონდინარე ხატები“. ტელეკომპანია „მხის“ სპეციალური პრიზი კი „პოინერფილმის“ ხელმძღვანელმა ბატონმა გრიგოლ ჩიგოგიძემ დაიმსახურა. ფესტივალის მონაწილე ფილმების უმრავლესობაც სწორედ პოინერფილმის გვადლებულია. ამ სტუდიის გარდა, წლეუანდელ „თბილისურ აისში“ სამხატვრო აკადემიის სტუდიელებისა და თელავის სტუდია „თეთრი წეროს“ ნამუშევრებიც იყო წარმოდგენილი.

ზამთრის ჰაცაბა ილუზიები

რეკავ ინანიშვილი

სოფლის სკოლაში რომ ესწავლობდი, ძალიან ადრე ვიღვიძებდი. ლოგინიდანვე მივწვდებოდი ფანჯარას, ფარდას გადავწევი და თუ ბნელოდა, წიგნს ავიღებდი, ისევე ჩავთბუნდებოდი და იმ წიგნის კითხვას ვიწყებდი.

ჩემს დედ-მამას და და-ძმებს სხვა ოთახებში ეძინათ. მარტო ბებიას ვერ ავასწრებდი ხოლმე ვერასოდეს. მე რომ გავიღვიძებდი, ბებია უკვე ფეხზეც იყო და ღუმელიც გაგუგუნებული ჰქონდა.

ძალიან კარგი იყო გათენების ხანის სიწყნარე, იმ სიწყნარეში მამლების ყივილი, ძაღლის ყეფა, ღუმელის გუგუნე და წიგნის კითხვა.

ერთხელ, ერთ კვირა დღეს, სკოლაში არ უნდა წავსულიყავი, მაგრამ მაინც ადრე გამეღვიძა. გაგახილეთ თვალი: ლამა ანთებულა, ღუმელი გუგუნებს, მაგრამ მომეჩვენა, რომ კიდევ ხდებოდა რაღაც. გავიწი ფარდა, გავიხიდე გარეთ და სისარულით გადაკოტრიალდი ლოგინზე. თოვლი მოსულიყო, კვლავაც თოვდა.

კვიცივე ტანსაცმელს და ისევე მიეწეებოდა, რომ სხვა რაღაც ხდება. რა? რა? ვერა ვხვდები. მივედი ღუმელთან, დაეკვიპე დაბალ სკამზე, ფეხსაცმელი უნდა ჩაიცვა და ვხედავ: ღუმელქვეშ თეთრი ტილო აქვს გა-

დაფარებული რაღაცას, აეწიე ის ტილო და თვალებს არ უუჯვრებს, - ჩურჩხელები! ბუერი, ბუერი, თეთრად დამაქურლები! პირდაღებული ვარ, აღარ ვიცი, რა კენა. სწორედ ამ დროს შემოვიდა ბებია.

- რა ბედნიერი დღეა, ბებო! - შევძახე აღტაცებით, - გარეთ თოვლი, აქ კიდევ ამდენი ჩურჩხელა!

ბებიას გაელიძა, ერთი ჩუ-

ამოხრობა

აჯირზე თოვლი, დაგაუნდავე და გავისროლე პალისაყენ. არ ვიცი, ამ გუნდამ დააფრთხო, თუ თვითონ აფრინდა, - ჭახჭახით. შავად წავიდა შაშვი. აფრინდა ლამაში სკვინაც, შეჯდა ხმელ როგზე, მიბრუნდა, მიბრუნდა და დაიძახა:

სკვინი! სკვინი!

ჩავედი ძირს. ვიყურებოდი

ცაში. მახარებდა, - როგორ ჩამოდოღუნენ, როგორ მოისწრაფოდნენ ჩემენ ფიფქები. გასარებული ვკბენდი ტკბილ ჩურჩხელასაც. ჩემს თვალწინ, თითქოსდა მხოლოდ ჩემთვის დგებოდა საყვარელი ზამთარი. მაგრამ ვიგრძენი, რომ კიდევ ხდებოდა სხვა რაღაცაც. ვიდექი, ვიყურებოდი ხან მალდა, ხან აქეთ-იქით, ვფიქრობდი.

ბოლოს მივხვდი, - უცებ გაეზრდილიყავი მთელი ერთი წლითაც. მაგრამ ცოტა ხანში ისევე მომეჩვენა, რომ კიდევ ხდებოდა სხვა რაღაცაც. თანაც კარგი რაღაც. რა? რა? ამხვე ფიქრით გავატარე ის დღე. ნაფიქრი მაქვს შემდეგაც, სხვა თოვლობას. ვფიქრობ და ვერ მიემხვდარვარ დღესაც. ვდგავარ ხოლმე თოვამში, ვგრძნობ, რომ რაღაცაც ხდება, გარდა ხილულისა და შეგრძნობილისა, თანაც კარგი რაღაც, მაგრამ რა - არსაიდან არ არის პასუხი.

2,3,2,2

რჩხელა ამომირჩია, სხეებს ისევე ტილო წააფარა და დარიგებით მიიხრა:

- ცოტა ჩანოტივებულა, შვილო, ნამდვილი ბედნიერი დღეებისთვის რომ არ დაგვიობდეს, უნდა გავაშროთო.

მე ფეხთ ჩაიცვი, ჩურჩხელა ჩაეკბინე და გარეთ გავევარდი. გარეთ გათენებულა, მაინც მიბუნდოვანებულია ყველაფერი: ხეების ტოტები - შეფუჭულბული, დაბარდნილი, დაბლა დახრილი თოვლის სიმძიმისაგან. ჩუმად, ნელ-ნელა ჩამოდან უამრავი ფიფქები. მოვხეცტე მო-

სიახლეითა დახვეწის გზით

ბოლო დრომდე ჩვენს სკოლებში დაძველებული სწავლა-აზრდის სისტემის არასრულყოფილება განათლების შესვეურთა მოწინავე ნაწილს მისი გარდაქმნიცენ, სიახლეების ძიებისკენ უბიძგებდა. საქართველოში საგანმანათლებლო რეფორმატორული იდეების განხორციელების

მიმართული ექსპერიმენტი, რომელიც პირველ რიგში მოსწავლე-მასწავლებლის შორის უშუალო, გულგულ საუბრის ფორმის, მათ ურთიერთნდობაზე, მასწავლებელსა და მშობლის თანამშრომლობაზე აგებული ურთიერთობის დაძვივრებას ეხსრავოდა. სკოლა აკადემიკოს შა-

ტეტები. მერვე წელია, რაც გრიგოლ ხანძთილის სახელობის პირველი ექსპერიმენტული სკოლის დირექტორი ქალბატონი ციცინო ვიშნე თელიანი გახლავთ და უთუოდ მისი დიდი დამსახურებაა, რომ რეფორმატორული პროცესის ტრადიციულ ფლაგმანს, პირველ ექსპერიმენტულ სკოლას, სხვებზე მეტად გაუადვილდა ახალ მოთხოვნათა შესაბამისად მუშაობის გარდაქმნა, რადგანაც ბევრი სიახლე, რომელთა დახვეწის აუცილებლობის წინაშე დადგა ჩვენი განათლების სისტემა, აქაური მოსწავლე-მასწავლებლისთვის უკვე განვლილი ეტაპია. სწორედ ამიტომაც არ უძნელდება ამ სკოლაში ახალ პარამეტრებზე გასვლა.

პლაცდარმად არჩეულ სკოლას ასეც დაერქვა - პირველი ექსპერიმენტული სკოლა. ასე ჰქვია მას დაფუძნებიდან 37 წლის შემდეგაც, ოღონდ მოგვიანებით მის სახელწოდებას დიდი გრიგოლ ხანძთილის სახელი მიემატა. პირველი ექსპერიმენტულის დამაარსებელი ბატონი ლევან ჩიქვანიაა გახლავთ. ის იყო მისი პირველი დირექტორიც. ბატონი ლევანის უშუალო ხელმძღვანელობით დაიწყო და მიმდინარეობდა სასწავლო პროცესის გაუმჯობესებისკენ

ლვა ამონაშვილის ლაბორატორიად იქცა. პედაგოგიის ინსტიტუტთან თანამშრომლობით სკოლაში არაერთი სიახლე დაინერგა, რომელთა სასიყუთო შედეგების კვალი დღესაც გამოარჩევს პირველ ექსპერიმენტულ სკოლადამთავრებულებს. გამოხდა ხანი, დაინერგა საბჭოთა სისტემა, დაიწყო ახალი ქვეყნის შენება, შესაბამისად შეიცვალა საგანმანათლებლო სისტემის დანიშნულება, მიზნები, ორიენტირები. გაჩნდა ახალი მოთხოვნები, პრიორი-

ტები. მერვე წელია, რაც გრიგოლ ხანძთილის სახელობის პირველი ექსპერიმენტული სკოლის დირექტორი ქალბატონი ციცინო ვიშნე თელიანი გახლავთ და უთუოდ მისი დიდი დამსახურებაა, რომ რეფორმატორული პროცესის ტრადიციულ ფლაგმანს, პირველ ექსპერიმენტულ სკოლას, სხვებზე მეტად გაუადვილდა ახალ მოთხოვნათა შესაბამისად მუშაობის გარდაქმნა, რადგანაც ბევრი სიახლე, რომელთა დახვეწის აუცილებლობის წინაშე დადგა ჩვენი განათლების სისტემა, აქაური მოსწავლე-მასწავლებლისთვის უკვე განვლილი ეტაპია. სწორედ ამიტომაც არ უძნელდება ამ სკოლაში ახალ პარამეტრებზე გასვლა. დროის მოთხოვნათა და საქართველოს წინაშე მდგარი ამოცანების შესაბამისად შემოიღეს პირველ ექსპერიმენტულში რამდენიმე წლის წინ ახალი სასწავლო დისციპლინები ეკონომიკა და მშენარლისტიკა, ინგლისურ და გერმანულ ენებზე ისწავლება აქ კიდევ ერთი ახალი საგანი - მოქალაქეობა, მოსწავლეთა ადრეული პროფესიული ორიენტაციის ხელშეწყობას ისახავს მიზნად კლასგარეშე დონისძიებები, შეხვედრები ცნობილ ადამიანებთან, სხვადასხვა დარგისა და სფეროს წარმომადგენლებთან. ეს შე-

ხვედრები მოკლებულია პომპეზურობას, ზეიმურობას. როგორც წესი, ეს არის დიპლომატი, რომლის დროსაც მოსწავლეები თავისუფლად, მასწავლებლების ჩაურევლად ესაუბრებიან სტუდენტებს, არეკვენ მათთვის საინტერესო საეთხებს, კამათობენ, იძინენ ცოდნას. მოგვსენებათ, გარკვეული დროიდან ჩვენს სკოლებს, პედაგოგებს საშუალება მიეცათ თავად აიჩინონ ამა თუ იმ საგნის სახელმძღვანელო და აი ამ ალტერნატიული სახელმძღვანელოების პრეზენტაცია და მათი ავტორების მოწვევა შემოიღეს პრაქტიკაში პირველი ექსპერიმენტული სკოლის მოსწავლე-მასწავლებლებმა. მსგავსი შეხვედრები საშუალებას აძლევს სახელმძღვანელოების შემდგენლებს მოისმინონ პედაგოგებისა და მოსწავლეების პირუთენელი აზრი, სამომავლოდ გაითვალისწინონ მათი შენიშვნები, მოსაზრებები და სურვილები.

სკოლის ერთ მუშტად შეკრულ თანამაზრე პედაგოგთა კოლექტივი და მისი ხელმძღვანელი ძალისხმევას არ იშურებენ, რათა იმთავითვე ფუქიჩაყრილ ტრადიციებს არ უღალატონ და სასწავლო-აღმზრდელობითი პროცესი მუდმივად ახალი გზებისა და მეთოდების ძიება-დანერგვის ნიშნით წარმართონ. ამიტომაც გაიარა თითქმის ყველა მათგანმა თრეინინგები, ამიტომაც არ აძლევს ქალბატონი ციციანი არც საკუთარ თავს და არც სხვებს მიღუ-

ნების, რაიმე სახელზე წაყრუების, გარდაქმნათა გზიდან გადახრის უფლებას და ეს სულისკეთება, რაღა თქმა უნდა, უწინარეს ყოვლისა მოსწავლეებზე აისახება.

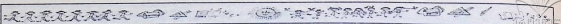
სკოლაში მოქმედებს მოსწავლეთა დებატკლუბი, რომელშიც უფროსკლასელები არიან გაერთიანებული. დებატების თემებს თვითონ ბავშვები ირჩევენ და როგორც წესი, თემები და საეთხები უაღრესად საინტერესოა მწვავეა ხოლმე და შესაბამისად ცხარე კამათის საგანი ხდება. ჩვენ მხოლოდ რამდენიმეს დავასახელებთ: „გიორგი სააკაძე“, „გეორგიევსკის ტრაქტატი“, „სამოქალაქო დაუმორჩილებლობა“, „განათლების რეფორმა“. დებატებისთვის მზადება, კლუბში გამართული პაექრობა ხელს უწყობს კრიტიკული აზროვნების, მოსმენის კულტურის განვითარებას, ლიდერის აღზრდას მოზარდებში, ასწავლის მათ ურთიერთის აზრის პატივისცემას, საკუთარი პოზიციის დაცვას. სკოლის დაფუძნების პირველი დღეებიდანვე დამკვიდრებული შეუზღუდაობის გარემოში ტარდება მოსწავლეთა თვითმმართველობის დღეები, როდესაც ბავშვები მცირე დროით პედაგოგებისა და დირექტორის ფუნქციებს ასრულებენ, რაც საშუალებას აძლევს თითოეულ მათგანს სრულად გაისივრძელოს უფროსების პასუხისმგებლობა, მათი შრომა-გარჯის უდი-

დესი მნიშვნელობა. დამოუკიდებელ აზროვნებას შერვეულ ყმაწვილებს არც ეუთოს კვიდით გამართულ კონკურსში „თავისუფალი ჟურნალისტიკის განვითარება“ გამარჯვება გავსტირვებით. კონკურსის მონაწილე 15 სკოლას შორის ყოირი მსაუკეთესოდ გრიგოლ ხანძთელის სახელობის ექსპერიმენტული სკოლა ცნო და ეუთოს გრანტის სახით მინი-სტამბა გადასცა მას. ისე რომ, უფროსკლასელები ახლა უკვე საკუთარ ბაზაზე უშვებენ სკოლის განვითარებას.

ამ სკოლისათვის დამახასიათებელი კიდევ ერთი გამოჩენილი ნიშანია ყურადღება, რომელსაც აქ ფისკულტურისა და სპორტისადმი იჩენენ. აქაური მოსწავლეები ხალისით მისდევენ კალათბურთს, ტაეკვანდოს, წარმატებით მონაწილეობენ მხიარულ სტარტებში.

სიახლის ძიება-დანერგვისკენ მიდრეკილი სკოლის დღევანდელი წარმატებები ზეალ და ზეგ საქართველოსთვის იმ დიდმნიშვნელოვანი ამოცანების გადაჭრას წაადგება, რომელთა დადებითად გადაწყვეტას ჩვენი ქვეყნის აღმავლობა, აყვავება და ყოველმხრივი გაძლიერება უნდა მოჰყვეს, აქ ეს პედკოლექტივის თითოეულ წევრს აქვს გაცნობიერებული და ამიტომაც მოწადინებასა და შრომა-გარჯას არ იშურებენ საამისო წინაპირობების შესაქმნელად.

ანა კანანლაქა - 80

„სულ უმნობენლო ბიძგა, სულ უბრალო შემთხვევამ შეიძლება შეარხოს ჩვენში ის პოეტური სიძი, რომელიც თითქოს ამ გარეგან ფაქტორს ელოდაო. გავისვენებ ჩემი ბავშვობიდან იმ ერთ შემთხვევას, რომელმაც სწორედ ეს სიძი შეარხა ჩემში და თითქმის იმთავითვე განსაზღვრა ჩემი მომავალი. ეს შემთხვევა რომ არა, შეიძლება პოეზიას არც დაეკავშირებოდო.“

ჩემი პირველი პოეტური შთაგონება, ჩემი პირველი პოეტური სიტყვა ჩემს მშობლიურ სოფელში - ხიდისთავს უკავშირდება. იგი გურიამია, ჩოხატაურის რაიონში. ამ სოფელში ვარ დაბადებული მოსამსახურის ოჯახში. დედას, ქუთაისის წმ. ნინოს სახელობის სასწავლებლის დამოუკიდებელი სრულიად ახალგაზრდას დაუწყია მასწავლებლობა ხიდისთავში, სადაც შეხვედრია კიდევ თავის მომავალ მუულებს. მამა პროფესიით პროვინორია იყო. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამკურნალო ფაკულტეტის კურსდამთავრებულს აფთიაქარის თანამუშაის წოდება მიანიჭეს და გარდაცვალებამდე მუშაობდა ქუთაისში დასავლეთ საქართველოს სააფთიაქო სამმართველოს რეზერვების თანამდებობაზე. ჩვენი ოჯახი ქუთაისში ცხოვრობდა, იქ მთავი პირველადსწავებითი განათლება და საშუალო სასწავლებელიც იქვე დაემათავრა.

ზაფხულის არღაღებებს ბავშვები თითქმის ყოველთვის ეატარებდით ხიდისთავში, სადაც ჩვენი უფროსი მამიდა ცხოვრობდა. იგი სიყვლილამდე არ მშობრებდა მამაპაპისეულ კერას და ბოლომდე შეძლებისდაგვარად უძღვებოდა საკმაოდ დიდ ოჯახს. ყოველ ზაფხულს მოუთმენლად მივყვებოდა, სოფლად გამგზავრება ჩვეთისაც დღესასწაული იყო ჩემი ბავშვობა ძალზე უყვრული იქნებოდა ხიდისთავში გატარებული უბედნიერესი დღეები რომ არა!

მასისუს, ზაფხულის ერთ საღამოს ბავშვები ჩვენი ძველებურ ფართოაიენიანი ოღის წინ ეზოში ვისხედით და დიდის გელისყურით ვუსმენდით მამიდას, რომელიც მშობლიურ ენას და ლიტერატურას ასწავლავდა თბილისის ერთ-ერთ საშუალო სკოლაში. იმ ზაფხულს ისიც ჩვეთან ერთად ისვენებდა, თავისი უფროსი დის სტუდია იყო; მოულოდნელად ჩვენი ყურადღება საოცარმა ნათელმა მიიპყრო. ნათელმა, მთათა წვერებს რომ უყვინებოდა. მთავრე ამიღიოდა, ყურადღება გაგვიფანტა... მამიდამ იფრინო: მშვენიერია, არა? - გვკითხა და მეორე დღისათვის ყოველივე ამის აღწერა ვთხოვე.

დღისათვის ორსტროფიანი ლექსი მზად მქონდა. ლექსს, რა თქმა უნდა, „ბადრი მთავრე“ დავარქეი. მამიდამ დიდ გაიხარა, ლექსი მომიწონა და მზნარეებსაც წაუკითხა. სიხარულით მეცხრე ცაზე ვიყავი, რომ დაეახლათ შემსრულებამ შეველო და მამიდას გაიხარებო. ლექსი მერე ჩვენი სკოლის კედლის გაზეთშიც მოხდა. ეს გახლდათ ჩემი პირველი ლექსის პირველი „პუბლიკაცია“. - მას შემდეგ არასდროს ვერა არ გამოიბეჭდებინა 1946 წლამდე. ქუთაისის პირველ საცდელ-სანიმუშო სკოლაში ესწავლობდი, მეხუთე კლასში ვიყავი, 11 წლისა, იღვა 1935 წელს...“

მოძიოდა ნინო მთავრი

„სოლო მე დავთი ეკალთა მინა ვარდისათა, რაზეთუ ვარდი და ნუმი ვუოდა მას ჯამსა“.

ნინო

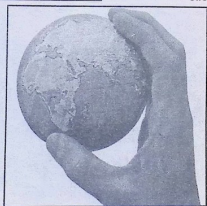
ლურჯ მწვერვალებს ქარი
რძისფერ ნისლიმ სვედა
და, როდესაც ბარში ვარდნი
ვევადნენ,
თოვლი იღო ჯავახეთის მთათა სუდა
და ტყეებში ქარიშხლები ბღაოდნენ...
მოკვირდა, ქარი ღრუბლებს
მოკვირდა
და ფარების ტბას სუდა
მისოდა ქარი...
მოდიოდა, ნინო მთავრის მოდიოდა,
და მოკვირდა სახატრული
ვაისი ჯვარი.

თოვლის მთებით კვირდებოდა
უკვლი მქავარი, -
ვის უნახავს ვარდობისას თოვლი
მთომზე?
მწვერვალს ჰკითხა:
- რომელია ქართლის უკვა?
მწვერვალს უთხრა:
- საქართველო არის ესე!
მიუძინა... ერთ წაღვითკი მიუძინა
და ფატკებში მისიგან მოჭრდილესო,
ეს... ვინ არი, ვამოცხადდა
მქავარის წინა?
- „ნუ ვეძინის!“ - მოუკვირდა იესო.
ვუკვირებ... წუთით იფრინო
მთბლის სუდა,
მურამ რქმხა ავადებდა რაოდენს!
თოვლი იღო ჯავახეთის მთათა სუდა
და ტყეებში ქარიშხლები ბღაოდნენ...

შუაშუნა წვიმა მოვიდა

ჯეჯილში ჩაიშრიდა
თვალგახედილობა ეხანმა,
მითი მობერელობა ნიაფმა,
ნარგემის იფუნანამა...
ერთი ზაწია ჩიორა
მუნიდან მომესალამა...
იკ ვახუტემ დახატა,
თუ ფიროსმანის ყალამმა?
ეკეჩიხს „ღვინო სლდინსო“
რიგორ არ შეგვას ანამა?!
„ქუქუნა წვიმა მოვიდა,
დიდი მინდორი დანამა“.

მსოფლიო ჯიდიით ჯიდეშდე

ბეჭვდა. ასეთი დაფა ეხმარება მოსწავლეს, რომელმაც რაღაც მიზეზით გაკვეთილი გააკდინა, ადვილად აღიდგინოს ის მასალა, რაც მისმა ამზნაგებმა მეცადინეობაზე ათვისეს.

ტაილანდი

ავსოპოსის ნაცვარი საირო

პატარა ტაილანდურ ქალაქ აიუტჰაის სკოლის 10 წლის მოსწავლე ზიანი სასწავლებელში ავტობუსით, ტრამვაით ან მანქანით კი არ მიდის ხოლმე, არამედ... სპილოთი. თუმცა ვოგონას სამტონიანი „ტრანსპორტი“ - სპილო ვა-

ავსტრია

მოგზაოხომა XVIII საოყოენში

შენზრუნის უძველეს ციხე-დარაზში გაიხსნა უჩვეულო მუზეუმი, სადაც პატარა დამოკარეულე-

ბლებს შეუძლიათ მეელეპურ ეროვნულ ტანსაცმელში გამოეყონ. XVIII საუკუნეში გადასახლდნენ და სტუმრად ეწვიონ იმპერატრიცა მარია ტერეზას. აქ მათ აცნობენ სამეფო კარზე მიღებულ ფოიეტს, ქცევის წესებს, საყოფაცხოვრებო ნივთებს, ასწავლიან იმდროინდელ ცაჭვებს.

დიდი ბრიტანეთი

ოეთიხი საყანსო რაფეები

დიდი ბრიტანეთის სკოლებში ჩვეულებრივი შავი ან ყავისფერი საკლასო დაფის ნაცვლად თეთრი ციფრული დაფა შემოიღეს. ეს დაფა ირთეება ინტერნეტში ან ვიდეოფირსაკრავს უერთდება. გარდა ამისა, ახალ დაფას შეუძლია მასზე ინფორმაციული ფანქრით დაწერილი ინფორმაციის დამახსოვრება და მერე მისი პრინტერზე ამო-

მზი საეპაოდ დინჯია, ზიანი სკოლაში იშვიათად აგვიანებს. დილაობით ვაჭმის დანახვამე მიეღი სკოლა გარეთ გამოეფინება ხოლმე და სპილოც უდრტინევილად აფერხინებს ხოლმე ბაეშებს თავს. ზიანის მამა სპილოების მწეემსია (თქვენ წარმოიდგინეთ, თურმე ასეთი მწეემსებიც არსებობენ), ვოგონა კი სპილოების, კერძოდ კი ვაჭმის მოელამე ეხმარება მას, ანანასის ფოთლებს უმარაგებს და აჭმევს თავის მეგობარს, საბანაოდ დაკაეეს იგი.

რუსეთი

პაცაია ბესლანეების რასანმარეპარი

ბესლანში დატრიალებული ტრაგედიით გამოწვეული ტკივილის დაამებაში აქაურ ბაეშებს მსოფლიოს მრავალი ქვეყნა ეხმარება. საფრანკეთმა, გერმანიამ, აშშ-მ, დიდმა ბრიტანეთმა და სხვა სახელმწიფოებმა ჩრდილო ოსეთის საეადმეოფოებს სამედიცინო აღჭურვილობა და წამლები გამოუგზავნეს. ოუნსეფის ბაეშეთა ფონდმა კი ბესლანის სკოლებსთვის მერხები, დაფები, კომპიუტერები, სპორტული ინვენტარი და სახელმძღვანელოები შეიძინა. ბესლანელ ბაეშებს მათი თანატოლებიც უგზავნიან საჩუქრებს - სათამაშოებს, სასკოლო ნივთებს. ყოველდღე თანავარძობთა და სთობთი აღსავსე უამრავ წერილს იღებენ პატარა ბესლანელები მსოფლიოს სხეადასხვა კუთიდან.

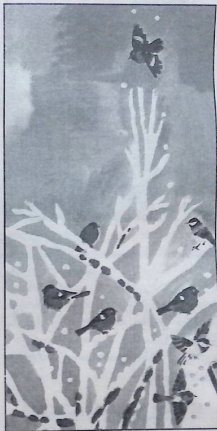

**გამთიის ზღაპარი
ლაშა ბახარია**

ბებო, მოქსოვე ზღაპარი -
ნაცარქექის დაუგებ,
ცეცხლთან დაფაჟუნ
თბილადა,
გულის ტკივილებს
ვაუგებ.
დაუუღობო გამხმარ
ქალამნებს,
სურჯინს აუუგებ
ღადრით, -
ვალმა ვარგოს ჭინკები
ფეხით გათელოს წამთარი.
ტუადან მონიდოს ფინკები,
ქარს შეაუაროს ნაცარი...
ბებო, მოქსოვე ამაღამ
ერთი ქართული ზღაპარი.

აღერსით თვალებს ნაბავს,
ღვას და გვილიმის ჩუმიად
თეთრწვერა თოვლის ზაზა.
ცის თაღზე მოაფურქვეს
თითქოს ურიცხვი ვარდი...

**სიჩაქი
სიმონ შაფურიანი**

შეჭირვებულნი დეკემბრის
თოშით,
როცა ჩვენ ბუსრებს
მივეფიცებით -
ვატრუნულ ტეჟში,
მუსლამდე თოვლში,
სოფრას ვუღუგვად გაძლის
ცირცყელი.
დაიწვევს შაშვეს,
წიწხანებს,
წსართვებს,
ჩე თაემდაბლი,
სათხო, ქაღარა,
და, ვით უუღლია
მასპინძელს მართვებს,
სულ ილიძება
გულგასანარად.
ო, როგორ იღწენს
სტუმართ კრებული! -
ნეტავი ერთხელ მაინც
გაჩვენათ!..
და უკალობენ
დანაურებულნი
წამთრის ეინვაში
მსხნელს და მარჩენაღს.

ახალი წელი

წელი დარსაველიძე
ჩახჩახებს ეველა ხახლი,
ბოლო ეღება ღოდინს,
ისარი თორმეტს ემებს,
ახალი წელი მოდის.
ნახვის ჩე, მოყმნეული,

არა, არ სძინავს მთვარეს,
ის ვუშავივით დადის.
კვლავაც ილაღე, დღეო,
ახარე მთა და ვეღი,
უფრო აენთე, მზეო, -
მოდის ახალი წელი.

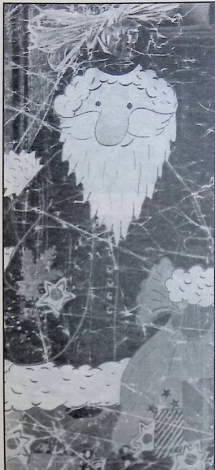
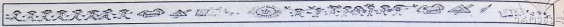

გიორგი და მისი შემოქმედება

მოსწავლე ახალგაზრდობის რესპუბლიკური სახახლის ნორჩ შემოქმედთა სტუდიამ უკვე ტრადიციად იქცა სტუდიის წევრთა შემოქმედებით საღამოების გამართვა. მორიგი ასეთი საღამო თბილისის კეთილშობილ ქალთა და ვაჟთა პანსიონის მოსწავლეს გიორგი ასათიანს მიუძღვნა. იმ დღეს კიდევ ერთხელ გაიბრწყინა ამ გამორჩეული თვისებებით შემკული ყმაწვილის მრავალწინაგოვანმა ნიჭმა. დარბაზში შესვლამდე აქ მოსულ მრავალრიცხოვან სტუმრებს საშუალება ჰქონდათ დაეთვალიერებინათ ფიციემა გამოყენილი გიორგის ნახატები და დამტკბარიყვნენ ავტორის საინტერესო აზროვნებით, მხატვრული ტემპერამენტით. უქსარესითა და დახვეწილი გემოვნებით. აქვე იყო წარმოდგენილი მის მიერ მოპოებული მრავალრიცხოვანი ჯილდოები - სიგელები, მედლები, დიპლომები, მაღლობები. დაიწყო საღამო და დამსწრენი ნორჩი ხელოვანის შემოქმედების კიდევ ორ მხარეს - ვიკალსა და პოქინასაც გაეცნენ. ორიგინალურად ჩაფიქრებულ სცენარზე აგებულ საღამოს გიორგის სტუდიელი მეგობრები შეეცადნენ და ოთარ კახიძე უძღვებოდნენ, რომლებიც ყველაფერთან ერთად, მღელვარების დაძლევაშიც ემხარებოდნენ მას. გიორგიმ წაიკითხა სამშობლოს სიყვარულით, სიკეთით, ნათელით გამსჭვალული საყოთარი ლექსები, ჩვეული ოსტატობით, გზნებით შეასრულა მისი საყვარელი სიმღერები. რამდენიმე ნაწარმოები გიორგიმ თავის დასთან, მარიამთან ერთად იმღერა. რომელიც ასევე საუკეთესო შესრულებული მონაცემებით არის შესრულებული. შესრულების თავისებურმა მანერამ, სხის სასიამოვნო ტემპმა, საოცარმა სუნამმა, სიმღერის არსის შეგრძნების საუცხოო უნარმა ამჯერადაც, ისევე როგორც გიორგის მონაწილეობით გამართულ ყველა კონცერტზე, საყვებლთაო მიწონება და მაღალი შეფასება დაიმსახურა. აბლოდსმენტები, ყვავილების ზღვა და აღტაცების შესახილები - ასე გამოხატა დამსწრე საზოგადოებამ მაღლობა მიღებული დიდი სიამონებისთვის. ნორჩ შემოქმედს ტაშს უკრავდნენ თანაკლასელები პანსიონიდან, მეგობრები თბილისის კულტურის ცენტრ „იმედიან“ არსებული ვიკალურ-საესტრადო სტუდიიდან „მეკლე“, რომლებმაც საღამოზე გიორგისთან ერთად რამდენიმე სიმღერა შეასრულეს, მასწავლებლები, ნათესავები, - ისინი ვინც ამ ნიჭიერ, ზრდილ, თავმდაბალ, შრომისმოყვარე, ჭკუმატი რაინდის თვისებებით შემკულ, სულიერებისკენ მიდრეკილ ყმაწვილში ქვეყნის, ერის საუკეთესო მომავალს ხედავს და ვისაც მისი დიდი იმედი აქვს.

სახალწლო ტრადიციები

რჩეულ დღესასწაულად ითვლება და მას ყველგან გულის ფანცქალით, სისარულითა და უკეთესი მომავლის იმედით ელოდებიან დიდებიც და პატარებიც. აღნიშნით კი, სხვადასხვა ქვეყანაში ამ დღესასწაულს სხვადასხვაგვარად აღნიშნავენ. ჩვენ, ქართველებს, ჩვენი, სხვა ხალხებისგან განსხვავებული სახალწლო ტრადიციები გვაქვს - საგანგებო მისალოცი სიტყვებით, სურვილებით, რიტუალებით, მეკვლით, ჩიჩილაკით, გოზინაყით, ჩურჩხელებით... სხვაგან სხვანაირად ხვდებიან ახალ წელს, მაგალითად: იტალიაში მიაჩნიათ, რომ ახალი წლის დადგომაძღვრამდენიმე საათით ადრე ადამიანები ყოველივე ძველისგან უნდა გათავისუფლდნენ. ამიტომაც ახალი წლის დამეს ამ ქვეყნის ქალაქებში, სახლების ფანჯრებიდან ათასნაირი დიდი თუ პატარა ნივთი „მოფრინავს“ - სკამი, უთო, ტელევიზორი, კარადაც კი. ეს - ქალაქებში, იტალიურ სოფლებში კი სწამთ, რომ თუ პირველ იანვარს ადრიაინ დილით სახლში წყაროს „ახალ წვალს“ მოიტან, ახალ წელს ბედნიერება დაგეგმვება. იტალიელი ბავშვები კი მოხუცი ფერის ბეჟანას სახალწლო საჩუქრის მიღობდნენ 31 დეკემბრის დამეს ნაძვის ხესთან საკუთარ ფეხსაცმელებს ტოვებენ.

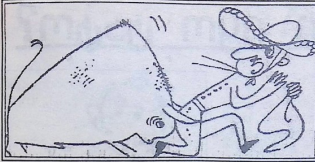
პატარა ინგლისელები კი ამავე მიზნით ახალი წლის დამეს ბურებთან წინდებს დებენ. საბერძნეთში ახალ წელს სტუმარი მასპინძლის სახლის ზღურბლთან მძიმე ქვას დებს და ტრადიციულ სიტყვებს წარმოთქვამს: „დაე, შენი ქონებაც ამ ქვასათი მძიმე იყოს!“ მონღოლეთში ახალ წელს თივლის პაპასთან ერთად ხვდებიან ნაძვის ხესთან, ოღონდ მონღოლ პაპას მესაქონლის ტანსაცმელი აცვია. ახალი წლის ზემოზე იმართება ხალხური თამაშობები, სპორტული შეჯიბრებები.

კუბაში ახალ წელს 12 საათზე საათი მხოლოდ თერთმეტჯერ რეკავს, რადგან მიანიათ, რომ ამ დაულალავ შემ

დელამის ყველა მცხოვრებისთვის წელიწადი საესებით გარკვეულ დროს გრძელდება, ვგრეთ წოდებული ტროპიკული წელი 365 დღე 48 წუთი და 46 წამი გრძელდება. თუმცა, ათვლის წერტილად შეიძლება ნებისმიერი მომენტი, წუთი და დღე იყოს მიჩნეული და ამდენად სულაც არ არის გასაკვირი, რომ ბევრ ქვეყანაში ახალი წლის მოსვლას ბუნების გაღვიძება-აყვავებას უკავშირებდნენ და მის დადგომას განაფხულივით შეიძობდნენ. XVI-XVII საუკუნეებამდე ევროპაშიც ასე იყო და მხოლოდ ამის შემდეგ დაიწესა ახალი წლის ათულა 1 იანვრიდან. ასეა თუ ისე, განაფხულზე იქნება ეს თუ ზამთარში, ახალი წელი მთელ მსოფლიოში გამო

ქანიზმსაც სჭირდება დასვენება. შუადამისას კუბელები ფანჯრებიდან წვალს ღვრიან და ნატრობენ, რომ ახალი წელიც ისეთივე წმინდა და სუფთა იყოს, როგორიც ეს წყალია. ბირმასა და ტაილანდში ახალ წელს 12-17 აპრილს შორის (დღესასწაულის ზუსტ თარიღს კულტურის სამინისტრო სპეციალური ბრძანებულებით აცხადებს), პაპანაქება სიცხის

დროს ზედბიან. დღესასწაული
სამ დღეს გრძელდება. საღიზი
ქუჩებში ერთმანეთს წყლით წუ-
წავს.

ბულგარელები საახალწლო
დღესასწაულზე რამდენიმე წუ-
თით სინათლეს აქრობენ, რიტუ-
ალს საახალწლო კოცნის წუ-
თები ჰქვია და ამ ტკბილ სა-
იდუმლოს მხოლოდ სიხნელეს
ანდობენ.

ვიეტნამში ახალი წლის და-
მეს მდინარეებსა და ვუბურებში
ცოცხალ კობრს უშვებენ. გა-
დმოცემით ამ თუქვით ღმერთი
დაცურავს, რომელიც ახალი
წლის დამეს ზეცაში ადის,
რათა იჭაურობას აუწყოს თუ
როგორ ცხოვრობენ ადამიანები
დედამიწაზე. ამ დროს იფიქრებენ
და მიუტყევენ ერთმანეთს
ადრინდელ უსიამოვნებებს, წყე-
ნას.

ინდოეთში ამ დღესასწაულს
სხვადასხვაგვარად ზეიმობენ.
ჩრდილოეთ ინდოეთის მცხო-
ვრები თეთრ, ვარდისფერ, წი-
თულ და იისფერ სამოსში ეწყო-

ბიან, ცენტრალურის - სახლებს
რთავენ ალმებით, უმეტესწი-
ლად, ნარინჯისფერით, დასა-
ვლეთისა კი - საცხოვრებლების
სახურავებზე პატარა ფარნებს
ანთობენ. ახალი წლის წინ დე-
დები შუღლებისთვის დიდ სინე-
ზზე ძღვეწს, ტკბილეულს, ყვა-
ვილებს ალაგებენ და დილით
პატარები თვალდახუჭული მი-
ჰყავთ სინთან საჩუქრის ასარჩე-
ვად.

უელსში ახალი წლის შესა-
ხვედრად სტუმრად წასვლისას
თან ნახშირის ნაჭერი მიაქვთ,
რომელსაც საახალწლოდ და-
ნთებულ ბუხარში აგდებენ.
ამით სტუმარი მასპინძლისადმი
კეთილგანწყობას გამოხატავს.
ზუსტად შუა დამეს საცხოვრე-
ბელი სახლის კარებს ფართოდ
აღებენ, რათა ძველი წელი გა-
უშვან და ახალი შემოუშვან.

ნეპალში ახალ წელს მზის
ამოსვლისას ზედბიან. მანამდე
კი, დამე, როდესაც ცაზე სავსე
მოთარე ჰკიდა, მოსახლეობა
ძრავალ დიდ კოცონს ანთებს,

რომელშიც ძველ გამოუსადეგარ
ნივთებს ვრის. გათენებისთანავე
ფერთა ზეიმი იწყება და მთელი
ქვეყანა უდიდეს ცისარტყელას
ემსგავსება. ნეპალის მეფე და
მისი ქვეშევრდომები სახეს, ზე-
ლიებს, მკერდს უცნაური გამოსა-
ხულებებით იმშვენებენ და შე-
მდეგ ქუჩებში მღერიან და ცე-
კვავენ.

შოტლანდიაში ახალი წლის
წინა დღეს ფისით სავსე კასრს
ცეცხლს უკიდებენ და ქუჩებში
დააგორებენ. ამ - რიტუალით
ძველ წელს წვავენ და ახალს
გზას უხსნიან. თურმე შოტლა-
ნდიელი მეკვლეც არსებობს -
მათი წარმოდგენით (როგორც
ჩვენი) ახალი წლის შემდეგ სა-
ხლში შემოსულ პირველ ადამი-
ანს მოაქვს იღბალი ან უი-
ღბლობა.

რუმინელები საახალწლო ნა-
მცხვარში მოულოდნელ ნივთებს
- მონეტებს, ფაიფურის პატარა
ფიგურებს, ბეჭდებს, წიწკას
(რაც საყოველთაო მხიარულე-
ბას იწვევს) პოულობენ.

მაინც ხოგოხი იყო ტახტო?

ლ. გუდიაშვილის ნახატი

არც ამამი ჰქონია ბედი ნიკოლოზ ბარათაშვილის. ვერ ხომ ნათესავემგობაროა დაუფერობით უკვალოდ მიიფანტ-მოითხრება პოეტის ვეკლა დოკუმენტური სურათი, ამას ისიც დაერთო, რომ თბილისელი ფოტოგრაფის, დუბელიანის სახელოსნოში გაჩენილ ხანძარს შეეწირა ილიას მიერ აქ პირის გადასაღებად მიტანილი პოეტის დის კოუზინილი ძმის

ო. მომცემლიძის ნახატი

პორტრეტ-დაკერობაში. ისე რომ, სამუდამოდ დაკარგული ბარათაშვილის შემოქმედების ნაწილის ხვედრი გაიზიარა მისმა ნამდვილმა გამოსახულებამაც. შემოითვლებული საზოგადოება აქტიურად შეუდგა დიდი პოეტის სურათის ძებნას, გააღიანებდა მისი ნათესაუბის, მგობრუბისა თუ თავგანსმკვლელების აღმოშობა, მოიხიზრებდა არქივები, გაზეთ „დროებაში“ დაიბეჭდა მონოდება, თუ ვინმეს სადმე გვევლებათ ნიკოლოზ ბარათაშვილის სურათი, გავცინებოთ. ამაოდ. და მაშინ ერთადერთი სასურველი მოხდა ჩაუბღაუჭუნე - პოეტის განსერეპებული მგო-

ბრის, მიხვილ თუმანიშვილის არქივში აღმოჩნდა მის მიერვე შექმნილი შერკულელებული მამაკაცის ესისურვი პორტრეტი წარწერით „N.B.“, რომელმაც ბევრმა ნიკოლოზ ბარათაშვილი შეიცნო. თუმცა თუმანიშვილისესულმა ამ დილუტანტურმა ესისებმა მაინც ვერ პპოვა საყოველთაო აღიარება და მისი დოკუმენტური უტყუარობა ბოლომდე საეჭვო დარჩა...

ბარათაშვილის დღეს არსებული ვეკლა პორტრეტი მისი უახლოესი ნათესაუბის, ღების მიმგვაესებით, მათი და ერთეუფე ნაცნობ-მგობრუბის აღწერილობის საფუძველზე შექმნეს მხატვრებმა მოგვიანებით.

პოეტს ძალიან ამსგავსებენ მის ღების, განსაკუთრებით უტყროს - სოფიო სუმათაშვილისას. კოტე ყიფიანი იხსენებდა: „პოეტის და სოფიო, როგორც დღეაღმეში ამბობდა, ძალიან პგადლო ძმის, ნიკოს, ისე რომ სოფიოს უღუკუშები რომ დაეხატა თავის ტურებზე, ვერ გააჩნეულით, ეს მართლა სოფიო არის, თუ ნიკო ბარათაშვილი“.

ტატოს სიერძის მეგობრის, ლუკა ისარლიძისთვის აღწერით, „ბარათაშვილი მოთიერო სახისა იყო. პირხმული, შავი ცოცხალის თვალებით, წაბლსფერი თხერი, საშუალო ტანისა და სისესისა. ხმარ-ხმარი წარბები ერთმანეთთან გადაიბლილი ჰქონდა. მოგობო თვალები ცხვირისიყენ იყო დახრილი. წვერს არ ატარებდა. ხმირად არც უღაღასაც...“

უფროსი დის, ბარბაღე ევსირიშვილის სიტყვით, „ნიკო ძალიან ძაბლხაზი, ძარლი იყო და მიშხიღელი სახისა. შუაიანი ტანის, არც გამზადარი, არც მსუქანი, წაბლსფერი ფერი თმა, ბუღეშურად მოგვიანილი თვალები, წარბები შეროთებულ: წვერ-უღაემს იმარსაღდა, იცემდა ვეროპოელის სამოქალაქო ტანისამოსის...“

გასული საუკუნის მიწურულს ქართველი შირის წერა-კითხვის გამავრცელებული საზოგადოების თხოვნით მხატვარმა ალექსანდრე მრველიშვილმა მოინახულა ნიკოლოზ ბარათაშვილის უახლოესი ნათესავე ქალა, რათა მისი სახე ნახებოდა. აი, როგორ იხსენებს ქალატონი მკვეაღა მრველიშვილი მის მამასთან დაკავშირებულ ამ ეპიზოდს: „ის ხირიანი მანდილოსანი თურმე მღიერ პგადა ტატოს, მომსწრეთა გამოსცემით (არ ვიცი, სოფიო სუმათაშვილისა, ტატოს უტყროსი და თუ უტყროსი დის ბარბაღეს უტყროსი ქალიშვილი ნინო), და მოასწრეს! ჩანახატი ინახებოდა მცხეთაში, მის სახელოსნოში: აყვარებით.

ნახატი მ. თუმანიშვილის არქივიდან

ფანქრით, ტუშით, ხეთით... მწელი ამოცნა ვლო წინ: გენიალური პოეტის მთავრებებული სახე ქაბაკობისა უნდა შეეკვნა ხნითი მანდილოსნისგან და გაეკეცური იერი შეეძინა მისთვის... მაინც ეს აღ. მრველიშვილის პორტრეტი თიულდა პროტოტაად, ზემდინწინით, უტყუარი ნაკეთობით“. ერთგვარად წყავაგეს

ა. მრველიშვილის ნახატი

მრველიშვილისესულ პორტრეტს მ. თოთხის მიერ შექმნილი პორტრეტი. სულ სხვაგვარად წარმოადგინეს და წარმოგვიდგინეს გენიალური პოეტის პორტრეტული გამოსახულება ლ. გუდიაშვილმა. ა. გავილაშვილმა, თ. მომცემლიძემ.

გუგუნიანი ნახევარი

ჟან ფრანსუა შამპოლიონი დაიბადა 1790 წელს საფრანგეთის სამხრეთ-აღმოსავლეთში, ფიფაში. რამდენიმე წელი აქვე სწავლობდა დაწვებით სკოლაში, 1801 წელს კი ძმამ გრენოლში წაიყვანა და თავს იღო მის აღზრდა-განათლებლაზე ზრუნვა. პატარა ფრანსუას ენების შესწავლის საოცარი ნიჭი გამოაჩინდა, ის სულ ადვილად დაეუფლა ლათინურს, ბერძნულს, 13 წლისამ არაბული, სირიული, ქალდეური და კოპტური ენების დაუფლება დაიწყო, მოგვიანებით კი სპარსული, არაბული, სანსკრიტი და ჩინურიც ისწავლა. საოცრად ნიჭიერი ყმაწვილის ამბავი იმპერატორ ნაპოლეონ ბონაპარტის ეგვიპტური ექსპედიციის ერთ-ერთი მონაწილის, ცნობილი ფიზიკოსისა და მათემატიკოსის ჟოზეფ ფურიეს ყურსაც მისწვდა. მოგვიანებით ფურიემ, რომელიც დეპარტამენტის პრეფექტი გახლდათ და სკოლების ინსპექტორებას ატარებდა, გაიცნო ფრანსუა შამპოლიონი და მისი აზროვნებითა და ღრმა ცოდნით გაკვირვებულმა თავისთან მიიწვია იგი.

ჭაბუკი ფრანსუა აღტაცებაში მოიყვანა ფურიეს ეგვიპტურმა კოლმქციებმა, სწორედ მაშინ აიღო მან პირველად ხელში იეროგლიფობანი შაპირუსი და აღუთქვა მანინძელს, რომ აუცილებლად გამოიფრავდა საუკუნეების მანძილზე ამოუხსნელ საიდუმლოდ დარჩენილ იეროგლიფებს. ფურიესთან ნახა შამპოლიონმა როზეტული ქვის ტექსტების ასლიც, რომელიც შემდგომში

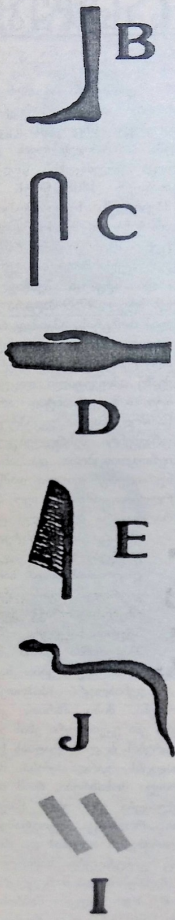
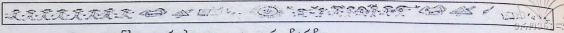
უძველესი წარწერების ამოცნობის გასაღებად გამოადგა. ლიცეუმის დამთავრების შემდეგ ფრანსუამ პარიზის კოლეჯდე ფრანსში, მერე კი აღმოსავლურ ენათა პრაქტიკულ სკო-

17 წლის აკადემიკოსი ანუ ჯაცი, რომელმაც უძველესი ეგვიპტური იეროგლიფები გაშითხა

ლაში გააგრძელა აღმოსავლეთის ენებისა და კულტურის შესწავლა (ამ დროისთვის ის სრულყოფილად ფლობდა 10 ენას). 1807 წლის ზაფხულში 17 წლის ფრანსუამ შეადგინა უძველესი სამეფოთა ეპოქის ნილოსის ველის გეოგრაფიული რუკა. სექტემბრისთვის კი დაასრულა წიგნი „ეგვიპტე ფარაონების დროს“. ეს ნაშრომი მან სამეცნიერო საზოგადოების სა-

მსჯავროზე წარადგინა. გრენოლის აკადემიის ხელძმავე მის მიერ წაყიხულმა მოხსენებამ ფურორი მოახდინა: საქვეწმოდ აღიარებულმა მსოცონამა მეცნიერებმა, არასრულწლოვან ჭაბუკს აკადემიკოსის წოდება მიანიჭეს. 1808 წელს შამპოლიონმა ხელი მოჰკიდა ბრიტანეთის მუზეუმში დაცული მეცნიერებაში როზეტის ქვის სახელით ცნობილი სტელის შესწავლას (ეს სტელა 1799 პატარა ქალაქ როზეტის, ამჟამად რომიდის სიახლოვეს იქნა აღმოჩენილი). როზეტის ქვაზე ამოკვეთილი დოკუმენტი სამ ვარიანტად არის წარმოდგენილი: ეგვიპტური ფრაგმენტი შესრულებულია იეროგლიფებითა და ანბანურ-იდეოგრაფიული დამწერლობით, ამასთან იყო პარალელური ბერძნული ტექსტიც. ეს უკანასკნელი გასაგები იყო და ადვილად ითხებოდა, სამაგიეროდ გამოცანად რჩებოდა ორივე ეგვიპტური ნაწყვეტი. შამპოლიონმა ერთი მეორის მიყოლებით სამი გენიალური ჰიპოთეზა წამოაყენა. მისი აზრით, კოპტური ენა ეგვიპტური ენის განუითარების ბოლო სტადიის წარმოადგენს. გარდა ამისა, მან გამოთქვა მოსაზრება, რომ იეროგლიფები ისე უნდა წაიკითხოს, როგორც იდეოგრაფები (კოდირებული იდეები) და როგორც ფონეტიკური სიმბოლოები (ბგერებისა და მარცვლების აღნიშვნა) და კიდევ – შამპოლიონმა წამოაყენა იდეა, რომ გა-

ნსაკუთრებულ ოვალურ ჩარჩო-
 ებში (კარტუშებში) მოქცეული
 იეროგლიფები ფარაონთა სახე-
 ლებს აღნიშნავენ. თუმცა ისიც
 უნდა ითქვას, რომ სამივე ეს
 ვარაუდი შამპონიოლამდეც იყო
 გამოთქმული, გენიალური ფრან-
 გი ენათმეცნიერის უდიდესი
 დამსახურება იმაში მდგომარე-
 ობს, რომ მან სამივე იდეა გა-
 აერთიანა და ხორციც შეასხა
 მათ. შამპოლიონი, იცოდა რა,
 რომ ძველებერძულად თარგმ-
 ნილი წარწერა ფარაონის სა-
 ხელს შეიცავდა, მიჰყვა თავის
 ვარაუდს, რომ თითოეული იე-
 როგლიფი ანბანის რომელიმე
 ასოს შეესატყვისებოდა და გა-
 შიფრა იეროგლიფები, რომლე-
 ბითაც აღნიშნული იყო სახელი
 Ptolmys - პტოლემე. მოგვიანე-
 ბით, როცა 1821 წელს შესა-
 ძლებელი გახდა კლეოპატრას
 სახელის ამოკითხვა ლონდონის
 ობელისკზე, შამპოლიონმა შე-
 ადარა კლეოპატრას და პტო-
 ლემეს სახელების დაწერილობა:
 2,4,5 ნიშნები კლეოპატრას სა-
 ხელებში დაემთხვა 4,3,1 ნი-
 შნებს პტოლემეს სახელში. ასე
 გახდა ცნობილი პირველი 12
 იეროგლიფის მნიშვნელობა. შა-
 მპონიოლმა ამ მეთოდით ამო-
 კითხა სხვა იეროგლიფებიც.
 გამოჭრა აბუ სიმბელის გრან-
 დიოზული ტაძრის წარწერებში
 მოცემული სახელები. 1822
 წელს კი მან გამოაქვეყნა „წე-
 რილი მ. დასისადმი“, რომე-
 ლშიც წარმოადგინა თავისი მე-
 თოდის საფუძველი და პირველი
 შედეგები“. 1824 წელს გამო-
 ვიდა ფრანსუა შამპონიოლის
 წიგნი „იეროგლიფური დამწე-
 რლობის სისტემის მოკლე ნა-
 რკვევი“. ამას მოჰყვა ევროპის
 სხვადასხვა მუზეუმში თავმო-
 ყრილი ძველევკიპტური ტე-

ქსტების ბრწყინვალე გამოჭერა.
 მუყე შარლ V-ის და ტოსკანის
 დიდი ჰერცოგის ლეოპოლდ II-
 ის მხარდაჭერითა და ხელშე-
 წყობით 1828 წელს შამპონი-
 ოლმა თავის ასისტენტთან და
 მოწაფესთან იპოლიტ როსელი-
 ნისთან ერთად მოაწყო ექსპედი-
 ცია ეგვიპტეში. ეს მოგზაურობა
 მეტად წარმატებული და ნაყო-
 ფიერი აღმოჩნდა - ერთ აღმო-
 ჩენას მეორე მოჰყვა. ამტყვე-
 ლდა უამრავი ძველი ეგვი-
 პტური წარწერა, რომელმაც გარ-
 დასული ეპოქების შესახებ უ-
 მძო მსოფლიოს, ევროპელებს
 კი აგრძნობინა, თუ რაოდენ
 ახალგაზრდა და გამოუცდელია
 ევროპა იმ დიად უტყველეს ცი-
 ვილიზაციებთან შედარებით,
 რომელთა საიდუმლოებებს ვინ
 ფრანსუა შამპონიოლის გენიამ
 ახადა ფარდა. ბრწყინვალე
 ფრანგი ეგვიპტოლოგი 1832
 წელს სულ ახალგაზრდა, 42
 წლისა გარდაიცვალა.

დიდუბის კანონიერი

დიდუბის ქართველ მწერალთა და მოღვაწეთა პასიონა, ზოგი დიდუბელი საგლეჯო, ზოგიც პატარა, სავა, ზოგი მარმარილო-დაფიანი, ზოგიც უდავო, შესასვლელი, მარჯვენა მუხრანს ღვანის და ფურცა, საგლეჯო უმარმარილოდ, უდავოდ, უმარწროდ გულსის წინ ნაიღ ვეჯავლებს საგლეჯებ ვაჭრობ, ფურცლებს წარსულზე ცრულებს, სველ...
სასავალი განძარბის სკიპს, სწინარე ამხელუბელი, უსასიო.

საბოლო ვაჭრებზე, 12 წლის

მასხვების - ერთს წინაშე დამსახურებისათვის კრძალუვენ აქ და...
და...
- მაინცნაშე რატომ არა?

მაინცნაშე გვიჩვენებთ, თუკა ხანდახან უფლებს ვის ხელ უფრო შეუძლებს და მიუყვას ნიღვლის მარამიშვლის, სიკეთე მოგზაურობაზე სიღვლის შემოდენ, ველმა რაღაც მომეხებება და უფროსთ - ადრის-აღვლეს.

- წყაღო, რა დღეა!
ის კი ასევე ისე აფრებებს, მაინცნაშე და გვიჩვენებს შესახებ ვიცი, სათავი უმინებებს - ახლავ უნდა მაინცნაშე გვიჩვენებ სა-
გლეჯო, ამისთვის კი სიღვლის სავტარი, ამა, ცოცხალი გვიჩვენს სავ-
რდობის ვის უნახავს! ცოცხალს - აღსაყრე მწერა და მხოლოდ
უფლებს, მღვდლის კი - დღეს და ვარდებს, მე კი გვიჩვენებს სიკეთეს
მარწრობა, თუკა მწერა...

აღარ მინდა სიღვალზე ფურცა, უნდა აღმოსახე ვეღარ ვებნ, გა-
ვარ-გამოვარე, ერთი ბავშვ დავაჩვენებ, გავიყვებო, წინსვითი მარწრობის
გვიჩვენა-მოგვიჩვენა და მავალე-დღეს, სახელი დავებნ, ბავშვს ქურდულად
მხოლოდ-მხოლოდ, მე სათავადებს არ ნამდვილ და საგლეჯიდან ვეჯავლებს
აიყო.

- გამოვყავთ?
  - ვუ, ბორო, სად მივქვამ?
  - რა შინა საქმეა!
  - მე მივებრუნე!
  - მგლებს რა წეს უნებელ უნდა... - დავიწყებ!
  - თავი დანებებ, წაიღობ... - დავებნებმა, ხმა გატეხილი ქიანდა, გამოვყავთ.
- ცოცხალი მღვდლიან იყო და შევარდნებ შეუწიოს.
მწერა გვიჩვენა სასავლის ვეჯავლების ბიძების შესახებ საგლეჯებ
მიტანდა ვეჯავლებს იბრავნ და ხელახლა შევადან, რომ შეიძლება
შეღვრის ვეჯავლებს დამაღვბის დღეზე მოხელს? - არ მასწვენებს კითხვა
და მინდა, ისეთ ქვეყანაში ვიქცეობო, სადაც მივალუბლები არ არზე-
ნენ ცოცხლებს.

საყურნი, უფრო, მარსი...
საღვანდობითობის ფიქსი...
მისწეს ეთხის ბრძოლი...
სი, ზი, სი, ზი... სიწილი...
ეტიკეტიკეტი მისწილებს? რა იმხელა მისწი?

გამოვქვამ ვარსკვლავი ცანბი,
დღემისი კი ვეღარ მივქვამ ვარსი -
უნდა ვაფიხს თუფის არსი!

მიმეჭრე ვეჯავლებს თოვა,
მოვა უმარწრობი, მოვა,
წივა უმარწრობი, მწერნი, ქიწივა
და ახლავებელ უღვი ზიწი.
ავიციროფიქება მივქვამ აიწი,
მოვე მივალუბლებ ვარდების მისი,
მისწეს თანობის ქიწი, თანობა
და წესი დღესასწაულებს
ვეჯავლებს დამსახურება!

მეზი აბსმარიანი

რადღებში წლის წინ ბაზმარონი კიდე
წესობს, საღვლის ბავშვები კოჭონიან ვერცხ-
ბებილით, ვეღვრებობს, სპექტაკლებს ვაჭრო-
ბათა, იქ უფროსი ხელდან მომწიფობა-გლეჯი
ტყუებს, მიგებს და ღამისი ზეგნა იყო, მა-
გრამ ვეღვრს ამხობდა, რომ ბაზმარონი მის
ჩასვლა უღმარესი სანახარის იყო, თითქმის
კოჭონიელ მრავალ მრავალად დაიღვდა
მოაქვ.

ნინო სომჭირია, თბილისის 53-ე საშუალო სკოლის VI კლასი

მე და ნინოს მეგობრებზე ვაღიწვევებო
მისი სასული გვეგნება, ეს მომხდების დღეა-
თხილავ უნდა გავიყვებოქვან, რაღაც ვაჭო-
დით, რომ მორს არ გავიყვებოდნ და ვე-
თხარით, რომ ახლს კოჭონისათვის ფინის
მოვარდუბელი, დავკვირდებნ, მაგრამ ვაჭავრობისთვის, სწრაფად უკან
უნდა დავბრუნებო, რაღაც ძალა შევხდებოდა.

წინაშე ვეღვლებ დღის, მარცა, მივქვამ-ვალეფი იყო და ვეღვრნი ვე-
ღვრობით, გზაზე მამ იყო და წავიდე, ღამისმა ბუნებამ ისე ვაჭო-
ტავა, რომ ვერ ვარდებოთ, როგორ დავბრუნებო სხვლს, წყავი ვაჭო-
ვთა, ვენარევა, მაგრამ უნდა ვაჭავრობა, სასურველად დღის მოვალეობი,
დავბრუნებ სწრაფად აფილს სადაც მწიფობს თეფრე, იქნებ ვაჭავრობით
დავბრუნებ აჭარისთვის პატარა უფრო სიღვლი, მეზი მოთხ ითხ-
ლებოდა, მისი სასული მარწრობა იყო თეფრე-მწიფე იყო, რომ ეს ვე-
ღვრამ უნდა ნახოს, მაგრამ მეზი ჩავსო და არა, დანახვად, აჭარაზე არც
მგლებს და არც, საკუთმარონა! აჭარისთვის ვაჭავრობებო, რომლებსათვე
უფროსი გვიამბობნ, დამ-ღამისით ტყუის დღეად და ბავშვებს იტა-
ციებო.

უკან დავბრუნება ვეჩინოდა, მაგრამ მარცას არ ამხობდა, რომელი
გზით აფიქვია, აქ არი ბილყი იყო.

- რატომ წამოვიდე დავკითხავ? ვუკავებურე მის თათს.
- შეგნებოდი, ბავშვა ამ მამს ვერ იტყობის, სანამ თეფრის არ გამო-
სყდის, რომ მხოლოდ დავკითხავ არსად არ უნდა წავიდე, მარცა
დავბრუნებ, აქ დამე ისიღვ წიგნს და ვეღვრებო დავბრუნებო.
- უფლებს დავხეივთ მხარზე ვიხილავდებოდა აჭარული, რომელსაც ვიხის
ბოლოში ტრამპი კიქვია ნაჩუქრული.
- ვაი, ბავშვებო აჭარელი! - შემიხდა ვეღვლებე პატარა თამარა და
მომიყვარა.

კაცი წელი ნახოვით მოგვიამხილდა, შეწერა და გვეკითხა:
- რას დავებნ, ვისთან ხარ?
- მისი სასული სანახარად ამოვიდე, გზა აფიქვია და უკან ვერ
ვირწუნებოთ... - მივქვამ მარცა.

აჭარელმა მამისთვის ცარიელი ქალებით ხავე ტომარა მისი დღის და
გეოთხიან ვაჭავრობით, დღის მხანძრი გამოვებრება, ისეთ არი ბილყი
შეგნებოდა, ერთ ბილყზე დავგვეყვან - ამ ბილყს ვაჭოვით და სახლში ჩა-
ხედილი - გეოთხიან და უკან ვაჭარუნდა, მამისთვის არც სახელი ვაჭოვით
ამ კაციისთვის და არც მამულად ვაჭოვითხიდა, სიწილიან დავეყვებო.
გზაზე ვეჯავლებს მეს შემეგვეყვან: ნინო, ნინო!... მე გამოვქვამ-
წიგნი 14 წლის მამა ვიყო და 7 წლის ბაზმარონი დავეყვებო წესს საყ-
მხელად წამს-გლეჯიწი, დღის ვიხილავ, ვაჭავრობით ერთი წლის უნა-
საჩუქრით ვაჭოვებო, სახლების მამა მივალუბლებო, ბებთან თამარა
დატყუა: - მისი სანახარად, ტყუ-რეც რომ არ გუებრათათი და მომზე
არ ვეგნებოდათ, აქ ვერ უკრებოთ მზეს, აჭარა ის მზე არისო, ბავშვურ-
ხელულმა დღეამ კი ბავშვმა ჩაყრა თამარა.

ბებთანვე ვიჯავლებ დამსწერო, დავკითხავ როგორ წახელი, წიგნა
ამისიყო, მე თათს ვამბობოდა ვეღვრე სიწი ბებია, რომ იყოღ იქ ვე-
ღვრე რა დამახა, თეფრინაც წამს-გლეჯი, უფრო ვარბანდა, ბებია
მასწილებოდა და დამახვე ბავშვებს შევარდა სვის ხელზე, ტილილი
დაფიქვა დღისთვის შევებუნე: მეზი ხომ ვიცი ხარ, წიგნა დავუწერე, რომ
დაწინარდეს-მოქვ.

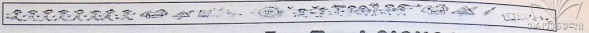
დღისომ იღვლე გამოვიან და კიდევ წახელი დავკითხავო? არა-
მოქ.

- შევებუნე
- კვლამა ჩამსხვა, ცრულებს შემომხრდა და მოხარა:
- მგლებს რომ შევებუნე, მე რა შევებუნებოდი?
- არა, დღისომ იქ არც შეგნება და არც საკუთმარონა! აჭარდები.

სწრაფად აჭარელმა გამოვყავილი სწრაფად, ამის შემობლები ტყუ-
ლიად ამბობნ ბავშვების შესახებხილად.

- ვინა ვიწავლ შევებუნე მისი ამხილას, ეს უფრო დამახა!! -
შემობიავთა დღისომ.
- დაღვლი ვიყო და ძალე ჩამქინდა, დღისომ გამოვლებ და დღისთვის
დავებნებ - წავიდე მისი შესახებხილად!
- მზე გეღვლებს და რომ არ მხივებო, თეფრის მოვიდა შეთან! -
დღეამ ფარდა ვაჭარა და თათის მისი სხივებით აიწი, დღისთვის ვაჭო-
ვებელ მოვებუნე და ვიხილე: - ხელე დღის უსაყოფ ვამბობებს და
ვიწავლ შევებუნე მისი ამხილას!

ჩაკომ ჯამბობით ასე?

სიტყვის ქონა

ნაბაბული ბადასტრომა - სიმარჯვე, სწრაფი მოძრაობა. ძველად, როცა უნდოდით მანძილზე გადასტრომაში ერთიმეორის სიმარჯვე გამოეცდით, გადასტრომა მანძილზე ნაბაბს გამოიღებდნენ და ერთმანეთს გაეჯობებოდნენ. ზოგი, ვინც უფრო მარჯვე იყო, სამ ნაბაბზე, ანუ სამჯერ ერთი ნაბაბის ტოლა მანძილზე ხტებოდა. (წვერებით ერთი მეორეზე მიღებული სამი ნაბაბი კი 7 მეტრს მაინც უდრის).

ვისი ტიპი-ტიპობაა სარა? - ვისთვის ან რისთვის ვარჯიხარ? ხსენებთ საქმეში ნუ ეჩრები! ტყე და ტომარა წინათ შეტად საჭირო ნივთებ-ჭურჭლად ითვლებოდა, მეტადრე მშენებლობის დროს. ამიტომ გასაგებია მათი ხსენება ამ ევედრებაში, განსაკუთრებით მშენებლობის დროს, როცა ვინმე მეტროსებს და იქ ერევა, სადაც არა ჰქონდათ და სადაც მას არაფერი ესაქმება.

ვის რა გველი ვეშვებო? - ვის რა დაეშვებო, ვის რა ცუდი საქმე ვეშვებო? ქართველებისთვის გველი საჭმელად აკრძალულ ცხოველებს ეკუთვნის. ვინმეს რომ მოტყუებით ვინმესთვის გველი შეეწვა და საჭმელად შეეპარებინა, სამხელ დანაშაულში ჩათვლებოდა.

ვლადი - ღვინო, წმინდა სასმელი. ძველად, ღვინოსთვის, როცა ღვინოს წურავდნენ, პირველად უნდა აეკეთათ პატარა ქოცოები სხვადასხვა წმინდანის და ხალოცავის სახელობაზე. ამ წმინდანების და ხალოცავების ღვინოზე ქოცოს თავს მოხდიდნენ, ღვინოს ნაწილს კვლე-საში წაიღებდნენ ზიარებისთვის - სახელაშულ, დანარჩენს კი თეთონ სვამდნენ ოჯახში. ზედაზე ერევა ეკლესიაში ზიარებისთვის სახმარებელ ღვინოსაც.

სახეზე წითლი ჩაოხლის - სულ დაღვრემილია, მოღუშულია, არასაამო გამოიეტყველება აქვს.

ჯიო თაროვა მოხადა, ღვინოვანა - გამხარებება, ხსენების თავის ისე გრძობა, როგორც საკუთარ სახლში, საჩინო ადგილას თავის ამოყოფა. ქართველი გლეხის ოჯახში თარო ყოველთვის იყო ჯამ-ჭურჭლის დასაბინავებელი, საჩინო და მოწინებით მოსაპრობი ადგილი. ჭურჭლის გარდა აქვე ინახებოდა იჯრას გადარჩენილი სასმელ-საჭმელიც. შემო თაროზე დაბინავება კი ხატოვნად სახლის პატრონად, სახლში უფროსად და განკარგულების გამცემად თავის აღიარებას ნიშნავს.

თავიანი სოროვი ვაქარა - ძალზე უძლეო, ბეჭაი, სუსტი, დალეული. ითქმის ფინიქურად დალეული, ხასითით სუსტი, უნებისყოფო ადამიანზე, რომელსაც ან ძალუძს გაჭირვებისთვის გამკლავება, ვისაც ყველა თავზე კაკალს ამტერებს, ჩაგრაებს და აბუნად ივდება.

თავიანი ბაბის მარა - არაფრად მიჩნევა, აბუნად ავდება, დანაგვრა, დამცირება. ვისიმე თავზე კაკლის მტერევა ნიშნავს, უფრო ძლიერის მიერ მორჩილის აბუნად ავდებას, მის კაცად ჩათვლებულობას.

თავიანი ბაბის ბუზს არ იშავს - მეტად ამაყია, უკადრისა, ქედმაღლია, არავისი ემინია. იგულისხმება, რომ მამალი ბუხი დედად ბუხზე უფრო კადრები და გამბედავია, მაგრამ ისიც კი ვერ ბედავს თავზე დააჯდეს იმას, ვის შესახებაც ლაპარაკია და ვისი უკრძალველობა და სიამაყე ყველასთვის ცნობილია.

ლუღა - ხლანია, უშნო, დონდლო, გაუბედავი, უკერძილო. ღვინის შროფი ნაყოფი სხვა ხილითან შედარებით მეტად რბილია, ხელში ჭერისას ყოველგვარ ფორმას ღებულობს იმისად მსხველით, თუ რანაირ მღებარებობაშია თითებს შორის. თავად ღვინის ხეც, არც მასალად ვარგა და არც შემაღ.

ბარამიანი - შაქრითა და თაფლით შეხაზებული ღვინის ბოლილიწო, სახალწლო „დასაბერებელი“ (ძველად ტკბილეული).

დაკვანა - ჩვეულებად გადაქცევა მთელი წლის განმავლობაში (რაც ახალ წელს შეემთხვევა).

ტკბილად დაბერება - ახალი წლის შილოცვისას ტკბილეულით გამასპინძლება და დალოცვა: „აგრე ტკბილად დამიბერდი“, „ასე ტკბილად დაგაბეროს“.

მკვლე - ვინც ოჯახს პირველი უკვლევს, პირველი ულოცავს ახალი წლის დღემდამს.

ჩიჩილა - ტკბილეულითა და ხილით მორთული ჯიხი ბურბუშელანებრი ანათლებით, გაგერკლებულია სახალწლოდ საქართველოს ზოგ კუთხეში.

პოხინა - თაფლით მონარშული წერილად დაჭრილი ნივთი, ნუში ან თიხი.

ალვანა - ნაღდი თაფლისგან გაკეთებული სახალწლო ტკბილეული.

საახალწლო

მუსიკა ოთარ დინსამინჯიასი
ტექსტი ანდრო თევზაძის

Allegretto

მუჟი-ღო-ბით მუჟი-ღო-ბით
ღღეებო ძველო,
მობრძანდი, მობრძანდი,
ახალო წელო.
ღამახო, გუღუხუხო,
ღარბაისელო,
მეც მინდა სამშობლო,
რომ ვასახელო.
მუჟიღობით, მუჟიღობით,
ღღეებო ძველო,
მობრძანდი, მობრძანდი,
ახალო წელო.

მუჟიღობით, მუჟიღობით,
ღღეებო ძველო,
მობრძანდი, მობრძანდი,
ახალო წელო.

რას ვინაწრებდი სახალწლოდ და...

მე თოვლის ბაბუის არ მჯერა და ძნელია სა-
ახალწლოდ რაღე ვინატრო, მაგრამ მაინც ვინა-
ტრებდი ახალ წელს დიდი ოპერისა და ბალეტის
სცენაზე დაემდგარიყაეი და რომელიმე სპექტა-
კლში მიმელო მონაწილეობა. თუმცა, ეს ყველა-

ფერი ჩემთვის ჯერ ადრეა და უბრალოდ, ჩემი
ოცნებაა, მაგრამ ოდესღაც ოცნება რომ შემი-
სრულდება, თოვლის ბაბუის არა, მაგრამ ღმე-
რთის მაღლობელი ნამდვილად ვიქნები. მე დიდი
ოპერისა და ბალეტის სცენაზე რომც დაედგე, ეს
2005 წელს არ მოხდება, რადგან ჯერ პატარა
ვარ.

მარიამ ქურაძემ, 10 წლის.

მიყვარს ძალიან ახალი წლის დამე. აი, ახლა
ჩაიფიქრებ სურვილს და აუცილებლად ამი-
ხდება. რას ვინატრებდი? განა ბევრი რამ მინდა:
- ნეტავ ყველანი ვანბრთულები ვიყოთ. სიყვით

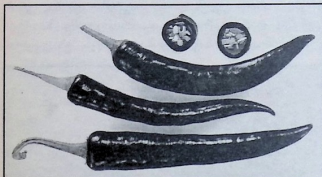

და სიხარული, ხეაეი და ბარაქა, ბუნდერი ბა-
კმუების სიცილ-კისვისი აესებდეს საქართველოს!
დაე, ყველა ღედა იღიმებოდეს!

სოფო გუზარაძემ, 9 წლის.

ვინ, რა? როგორ? რატომ? სად? როდის? რამდენი?

ჩაკომ კენჯის ნინჯა ჰიხს?

წითელი ცხარე წიწკა შეიცავს ნოთიერება კაფსაიცინს, რომელიც სამწვერა ნერვის რეცეპტორების მგრძობიარე სისტემას ასტიმულირებს. სამწვერა ნერვი სახეზე მდებარე ყველა ორგანოს მგრძობიარობაზე აგებს პასუხს, ამასთანავე ის არეგულირებს იმ ნერვულ დაბოლოებებს, რომლებიც დაკავშირებულია პირში, ცხვირში და თვალებში ტკივილის, ტემპერატურის და შეხების შეგრძობებთან. ლორწოვან გარსთან კაფსაიცინის უმცირესი დოზის შეხებაც კი ზემოქმედებს ენაზე არსებულ ნერვულ დაბოლოებებზე. ე.წ. C ბოჭკოებზე, რომლებიც რეაგირებენ ტემპერატურაზე ან მექანიკურ და ქიმიურ გამღიზიანებლებზე. პირში წვა მხოლოდ მას შემდეგ წყდება, რაც შწარე წიწკა აღწევს საყლაპავ მილს, სადაც ბევრად ნაკლები C ბოჭკოებია. უნდა ითქვას ისიც, რომ მიუხედავად სიცხარისა, კაფსაიცინი სასარგებლოა, რადგანაც ასტიმულირებს კუჭის წყნის გამოყოფას და აუქვობებს მადას.

ჩაკომ ყივის მამაჩა?

გარეული მამლები, როგორც საკულტო ფრინველები, ჯერ კიდევ ძველ ინდოეთში მოაშინაურეს

ჩვენს წელთაღრიცხვამდე III-II ათასწლეულებში. სწორედ ახალი დღის გათენების მაუწყებელი ყივილის გამო გახდა მამალი შინაური ფრინველი.

ბუნებაში ფრინველთა ყოველჯგუფს თავისი განსაზღვრული მონაკვეთი უკავია, სადაც ისინი საყვებს შოულობენ, მრავლდებიან და რთმელსაც ისინი თავგამოღებით იცავენ სხვა თანამოძმეებისაგან. მაგრამ საკუთარი სამფლობელოს დასაცავად გამართული მამრების

ბროძობები, ამ ბროძობებში მიღებული ჭრილობები და მით უმეტეს სიყვდილი საზიანოა პოპულაციისა და მთლიანად სახეობისთვის. ამბ-

ტომაც ბუნებამ დაადგინა, რომ რათა თავისი ყოველიწინობით ცნობილმა მამლებმა შეძლებისდაგვარად უსისხლოდ შეძლონ თავისი ტერიტორიის მოპოვება, ათვისებდა და დაცვა, თანამოძმეები ხმამაღალი ყივილით უნდა დააფრთხონ. მამალი ყივის იმისთვის, რათა აჩვენოს, რომ „აქ ის არის მთავარი“ და რათა არც ერთ მემობოღე თანამოძმეებს ეჭვის ნატამალიც კი არ დარჩეს, რომ თავის მამულშიც და პარამსანაშიც სწორედ ის არის ბატონ-პატრონი.

ყვინს ლოყუნის ახ უმინია

აღბათ ვიცდიათ, საკუთარი თავისთვის შეგულტუნებინათ, მაგრამ ამოღ - ამას არავითარი რეაქცია არ მოჰყოლია, მამინ როცა სხვისი ხელთ შეგულტინება სიცილს იწვევს თქვენში და ადგილზე გახტუნავენ. რატომ ხდება ასე?

ლონდონის სამედიცინო კოლეჯის მეცნიერებმა დაადგინეს, რატომ არ შეუძლია ადამიანს თვითონ შეგულტუნოს საკუთარ თავს. თურმე ტვინმა წინასწარ იცის, რა არის მოსალოდნელი და არავითარ ყურადღებას არ აქცევს კანის ზედაპირიდან შემოსულ სიგნალებს. ხოლო როდესაც სხვა ვინმე შეგულტუნებთ, ტვინისთვის ეს მოულოდნელია და ის ვერ ასწერებს კანის მიერ გავგზავნილი სიგნალების ჩანძობას.

სუთუნეულად გაიძლია ჩემოვან ხმელთაგან ახალ წელს ტყეში

ბიანა მამარიშვილი

ზღაპარი

სანამ თოვლის პაპა ჩვენამდე მოვა, უღარიბე ტყე უნდა გამოიაროს. ერთ წელიწადს შეტად მკაცრი ზამთარი იყო. ცხოველები და ფრინველები სიბრტყეში, ბუნაკებში და ფიჭვებში შემაკლდობლდნენ და გარეთ ცხვირსა თუ ნისკარტს ვერ ჰყოფდნენ. ამ დროს ტყეში თოვლის პაპის მარხილი შემოსიდა.

- ო, რა საშინელი ყინვაა! - თქვა გოლიცხვამ თოვლის პაპამ. - ხალხობრივად ზამთარს არ არის, არაფერი შეუძლებს. - მან საჯარო შემოქმედება და უცებ დაიბნა. ხეებმა სითბო იგრძნეს, ტანი შეარხეს და ყინული ჩამოებრტყეს. ტყის შუაგულში ღამნაღამ მორთული ნაძვის ხე აელვარდა.

- ჰე, ჰე, ჰეი! ტყის ბინადარო, ნუღარ შეგვიძინდებიან ყინვის, გამოდით გარეთ! ახალი წელია, ახალი წელი! ჰე, ჰე, ჰეი!!!

ჯერ ფრინველებმა შეიფრთხილეს, მერე ცივებმა და კურდღლებმა გამოიყენეს თავები, ყველაზე ბოლოს დათუნა ბურღუნია გამოძვრა ბუნაკიდან. თვალები მოიფშინტეს და აფელდნენ, აწრიაბინდნენ, აბუსუნდნენ:

- თოვლის პაპა მოსულა! თოვლის პაპა მოსულა! ახალი წელია, ახალი წელი!

თოვლის პაპამ უღვაშებში ჩაიღიმა.

- გილოცავთ ახალ წელს, ჩემო ვურცკიტებო, კულბუტუნებო, ბაჯბაჯებო, სკუპიებო, მომღერლებო!.. ყოველივეს კარგს გისურვებ!

უცებ აბუსული კურდღელი დაინახა და ჰკითხა:

- რა გაგჭირვებია, ჩემო პატარავ?

- სიცხეზე კბილი ამტკივდა და ვერაფრით დავაიბე. - ამოიყენა კურდღელმა, რომელსაც თოვლივით ქათქათა ბეწვი ჰქონდა და რომ არა

წითელი თვალები, ვერაფერს შეამჩნევდა.

- აი ეს წამალი დაღეპე და ტკივილიც გაქრება. - პაწია აბი გაუსწოდა თოვლის პაპამ. - ესეც შენი სტაფილო და კომბოსტო, განაფხულამდე გვეყოფა.

- დიდი მადლობა! - გული აუჩუქდა ვურცკიტს და ერთი-ორი კურცხალიც გადმოუკარდა. დაღეპა თუ არა წამალი, კბილი დაუპაძა და უწიმიოდ განაგრებულმა კუჭებზე გააკეთა.

- თქვენ, ჩიორებო, კი იცინით, მაგრამ, გატყობთ, დარღიანებთ ხართ, - ახლა ჩიტებს მიუბრუნდა თოვლის პაპა.

- ერთი კვირის წინ საშინელი ქარი ამოვარდა და ხეებს რაც კი რამ შემორჩენილია, თოვლში ჩააბნია. თოვლი კარგა ხანს არ გადნება, შამშილით დავიხსივებით! - აწუწუნდნენ ისინი.

- ნუ ღარდობთ, ჩემო კარგებო! აი თქვენ, საითათო პარკი საყვე!

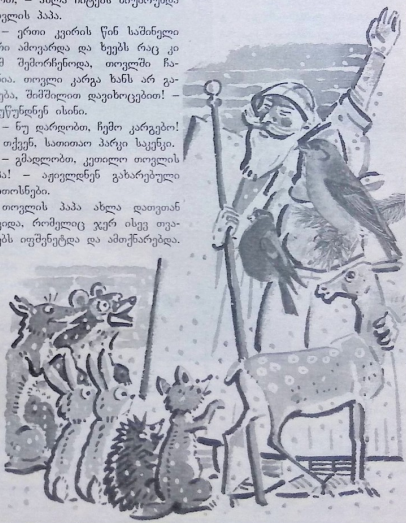
- გმადლობთ, კეთილო თოვლის პაპა! - აფელდნენ განაგრებულ ფრთოსნები.

თოვლის პაპა ახლა დათუნის მივიდა, რომელიც ჯერ ისევ თვალებს იფშინებდა და ამთქნარებდა.

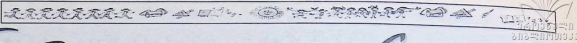
- დათუნია ბურღუნია, ვიცი, რომ თუ თავს არ გალოცავ, არას დიდებით არ დაგეძინება. აბა, შენ ერთი ჯიღა თაველი, გემრიელად მიინთვი!

- გმადლობ, გმადლობ! - ჩაბურღუნა დათუნა და თვალები აუციმციმდა.

საჩუქარი ტყის ყველა ბინადარს შეხვდა. განაგრებულმა ნაძვის ხის გარშემო იცეკვეს, იმღერეს, შემდეგ კი დიდხანს უტყვენდნენ თათებს თუ ფრთებს ჩვენგან მომავალ თოვლის პაპას და კეთილ მგზავრობას უსურებდნენ.

უნდა გავსაოცოთ

27 კილოვანი ცხვის ჟიჯი

ათი წლის მერინოსის ჯიშის ცხვარმა შრეკმა თავისი საუცხოო ქურქით მთელ ახალ ზელანდიაში გაითქვა სახელი. შრეკი 6 წელი არ გაუპარსავთ. მაშინ, როცა მის თანამოძმეებს ყოველწლიურად პარსავდნენ, ეს ვაჰბატონი არხინად ბალახობდა საძოვარზე. ცხვრის პატრონი ირწმუნება, რომ შრეკი თვითონ გაურბოდა და შეგნებულად ემალებოდა მპარსავებს, მაგრამ ბოლოს 'და ბოლოს მისი რიგიც დადგა. შრეკის გაპარსვა ნამდვილ შოულ იქცა და ეს პროცესი ახალი ზელანდიის ერო-

მელიც შრეკს გახადეს. 27 კილოგრამს იწონიდა, მაშინ როცა რეგულარული პარსვისას ცხვარი, როგორც წესი, 5 კილოგრამ მატყლს იძლევა.

ლთა ჩამოფრენის ეპოქალურ მოვლენას აღბეჭდავენ.

84 წლის მოსწავლე

მას შემდეგ, რაც 84 წლის კენიელმა შეიტყო, რომ ქვეყანაში უფასო დაწვებით სწავლის პროგრამა ამოქმედდა, გადაწყვიტა სკოლაში ჩასწრილიყო. ხანდახმულ პირველკლასელს უნდა პირველ რიგში ფულის დათვა ისწავლოს, რადგან იმედი აქვს, რომ მიიღებს კომპენსაციას

1950-იან წლებში ბრიტანული მართველობის წინააღმდეგ ბრძოლაში მონაწილეობისთვის. წერაკითხვის სწავლა კი ბიბლიის წასაკითხად უნდა.

„თიუემლიომი“ უცნობანერეუბისთვის

სამხრეთო კორეაში ერთ-ერთ მთაზე დაიწვეს მსოფლიოში პირველი მფრინავი თიუემლის დასაფრენი მოედნის მშენებლობა. მშენებლობისთვის საჭირო ფული ადგილობრივმა ბუღისტმა ბერმა გაიღო. მისი თქმით, იგი ბევრჯერ შეხვედრია ამ ადგილებში უცხოპლანეტელებს და ამიტომაც გადაწყვიტა დედამიწაზე მათი ვიზიტად ჩამოსვლისთვის მაქიმიზირებულ კომფორტული პირობები შეექმნა. გარდა მეცნიერებისა და ტექნიკის

უკანასკნელი მიღწევების შესაბამისად აღჭურვილი „თიუემლიომისა“, სტუმრებისთვის შენდება დარბაზი პრეს-კონფერენციებისთვის, მონდინის მთელ პერიმეტრზე კი დაიდგება ავტომატური ვიდეოკამერები, რომლებიც უცხოპლანეტე

მწვანეკოიანი ყუჩისნიმდებელი ქათამები

ფრანგული სოფლის პლანდელა ტურის მცხოვრებლები კინადამ გაგიდნენ, როდესაც ნახეს, რომ მათი ქათამების მიერ დაღებულ კვერცხებს მწვანე გული ჰქონდა. შიშით ასეთ უზვეულო კვერცხებს არავენ ეკარებოდა. ადგილზე ჩასულმა მეცნიერმა ორინტილოლოგებმა ყველაფერი გაარკვეეს. აღმოჩნდა, რომ აქაურ ქათამებს ძალიან მოსწონდათ სოფლის შემოგარენში უზვეულოდ გამრავლებული კალიები და დიდი რაოდენობით შექმნილი იდნენ მათ. კალიების მწვანე პიგმენტმა კი კვერცხის გულები შეღება. ეს იყო და ეს.

უნული ტელევიზიის პირდაპირ ეთერშიც გადაიკა. რადგანაც მერინოსის ჯიშის ცხვარს საერთოდ ძალიან წინდა მატყლი და ნახიკანი აქვს, უზვეულო „აკციენტის“ გაპარსვა ქვეყნის 2 საუკეთესო მპარსველს მიანდეს. „ქურქი“, რო-

ჩემი ხეობა ბიჭი მამაკაცი?

შვილი ჩემო, დღეიდან შენ მამაკაცი ხარ, დამუშავე შენი განა და დიცავი იგი, გაატარე შენი ცხოვრება ისე, რომ შენ შემყურებს, შენ შეიღებსაც მოუნდეთ ნამდვილ მამაკაცად გახდომა.

ფრად საინტერესო დღეუქმურტი, რომელმაც ჩვენამდე მოაწვინა, სამი ათის შეიდას წლის წინათ შეიქმნა შუქურში. ეს გახლავთ მამის სიტყვები, რომლითაც იგი მამართავს თავის მოხარდ ვაჟს.

„შენ, უსაქმოდ რომ დახტე-ალობ ხალხმრავალ მოედებზე, გაქვს თუ არა რაიმე წარმატების მიღწევის სურვილი? თუ გაქვს, მამ გადააუღე თვალი თაბებს, რომლებიც შენამდე იყვნენ - შედი სკოლაში, ეს სიყვითეს მოვიტანს. შვილი ჩემო, გადახედ შენ წინამორბედებს, კითხე მათ... შენ მოქანცე ჩემი გული... იმტობი, რომ შენ ისე არ იქცევი, როგორც ნამდვილ კაცს შეეფერება. ჩემი გული თითქოს ბოროტმა ქარმა დააზრო, შენი ქცევით მე შენ სიცოცხლე მომისწრაფე... სხვა შენი თანახმობები შრომობენ, მშობლებს ეხმარებიან, შენ კი შენი ვაჟკაცობა მხოლოდ სიჯაუბით გინდა და ამტკიცო, მაგრამ იმათთან შედარებით შენ ვაჟკაცობისა არა გცნობა.“

აბა რომელ ჩვენგანს არ სმენია ასეთი სიტყვები? ახლა უკვე აღარაყენ წერს ლურსმული დამწერლობით, პირისაგან მიწისა გაქრა ეს ხალხიცა და მათი სახელმწიფოც, მაგრამ ამ უძველესი წერილობითი დღეუქმურტის შიანა არსი კვლავ ძველებურად საჭირობორტოდ ჟღერს. მუდამ რომ ვიქცეო, მონარდის პრობლემა - გარდამავალი ასაკის პირობებსა - სამკაროსათი ძველია.

რა ასაკიდან თითქმის ადამიანი მობრდობდა? ამხე ათასი სხვადასხვა პირი არსებობდა და არსებობს.

„როცა იგი იარაღის ტარებას შეძლებს“ - უსასულებუნდ ავარლები და ამ პირს იზიარებდნენ დაღუტის სხვა ხალხებიც.

„როდესაც იგი შეძლებს მობრდობით ხარჯის ფული“ - ამტკიცებს ამერიკელი ფსიქოლოგი ლენი.

„როცა იგი თავისი შექმნას შე-

ძლებს“, „როცა თავის რჩენას შეძლებს“. - ამ მსჯელობათა ავტორების დასახელება მწელია, რადგან ისინი ურცხვნი არიან.

როდის, როდის, როდის... მანც როდის? ამ პრობლემის ხსენებაც არ იქნებოდა, შესაძლებელი რომ იყოს

ერთ მშვენიერ დღეს ბავშვს უთხრა: „აბა, დღეის ამას იქით შენ უკვე დიდი ხარ, დეხსენ მეგ სათამაშობებს და იყე მობრდობი ადამიანი!“

მაგრამ, საუბედუროდ, საქმე სულ სხვაგვარადაა. ბავშვობასა და მობრდობის შორის დღეს გარდამავალი ასაკის ბობოქარი პერიოდი, როცა ერთ წუთში კაცს შეუძლია მოისმინოს „შენ ჯერ კიდევ პატარა ხარ“ და „შენ უკვე დიდი ხარ“ და ორივე ეს შენიშვნა თანაბრად მართებული და გულწრფელი იქნება.

მაგრამ იყო დრო, როცა კაცობრიობისათვის ჯერ უცნობი იყო ეს პრობლემა, და ახლაც, ჩვენს დროში, არიან ტობები, სადაც ეს პრობლემა არ არსებობს.

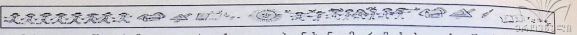
ეს ტობები საგვარეულო წოდების პირობით ცხოვრობენ. სწავლულმა დაადგინეს, რომ ასეთი საზოგადოება მკაცრად არის დაყოფილი ასაკობრივ კატეგორიებად, ხუხტად განსა-

ზღვრული უფლებებითა და მოვალეობებით. ჩვეულებრივ, ასეთი სამი კატეგორიაა: ბავშვები, ასაკობრდობი და უფროსები. სხვადასხვა ხალხში სხვადასხვაგვარად ხდება ერთი კატეგორიიდან მეორეში გადასვლა, მაგრამ ყველა მათგანში განსაკუთრებული

მნიშვნელობა ენიჭება უფროსობა კატეგორიაში გადასვლას. ამ კატეგორიაში რომ გადახვიდე, უნდა ჩააბარო „გამოცდა“, სადაც მხოლოდ ორი შეფასებაა: „ჩააბარა“ და „ვერ ჩააბარა“. ის, ვინც ჩააბარებს, ხდება ტობის სრულუფლებიანი წევრი, ხოლო ვინც ვერ ჩააბარებს (ასეთები ცოტანი არიან), იმათი ბედი სავალალოა. ინდივიდუალიზებული ტობში ფსაწევლის, რომელიც ამ გამოცდას ვერ ჩააბარებს, ქალის კაბას აცმევენდნენ და ვეულზე შავ ხამუშოს მიუწენდნენ. აუსტრალიელი აბორიგენები ასეთ ადამიანს მთელი სიცოცხლე ბავშვად შერაცხანდნენ და, ვიდრე იმა ბავშვადრავდებოდა, მას ბავშვებთან უნდა ეთამაშა, ვოველგვარი მობრდობის გარეშე. შიშველს უნდა ევლი და მორჩილად აეუტანა გეარის ვეულა მობრდობისაგან ლანძღვა და შურუაცხყოფა.

მობრდობაშიმ გადასვლას თან ახლავს ინიციაცია (ლათინური სიტყვისაგან „initatio“ - რაც ხელახლბმას, კერძოზეგას ნიშნავს), რომლის დროსაც ფსაწვილს ასწავლიან ვეულაფერს, რაც ცხოვრებაში დაჭირდება, ასწავლიან ნადირობას, მიწის დამუშავებას, კალათებისა და ქილობის მოწინას, ასწავლიან გეარის კანონწესებს, შეგონებენ, „რა არის კარგი და რა არის ცუდი“. მთიშენებით განუმარტავენ როგორ უნდა ეჭიროს თავი დიდ ადამიანს ვოველგვარ ცხოვრებისეულ სიტუაციაში. ამასთან დაწერილებით უშობიან როგორ ისეგნა ის, ვინც გეარის კანონს დაარღვევს.

ავსტრალიელ კამბლართა ტობის მობრდობა როცა გადასწევტენ, რომ დროა ფსაწვილმა ინიციაცია გააბაროსო, იგი ბანაკიდან გაიყავი, ქალები ამას სასტყ წინააღმდეგობას უწივენ: ვეგრიან, მოთქამენ, ცდილობენ ბიჭი მოხუცებს ხელიდან გამოეპოლოცონ. ქალებს ბიჭის მამაც ეხმარება, მაგრამ მოხუცები ბიჭს გადაჯერებინებულ

შუბებზე აწევენ და მიჰყავთ. ტანს წითელი განმკრთი უღებენ. ასე იცევიან ყოველთვის „დაკრძალებს“ ცერემონილის შესრულებისას. ბიჭს ნაშაღლი მიცვალებულით უჭირავს თავი. შეითხებზე უნა პასუხის და რამდენად არ უნდა ჩხვილიტონ და ვგვიღონ, წარბსაც არ შეარჩევს.

პირველ რიგში ბიჭს კბილს ჩაუშვებენ. ეს კურთხევის დასაწყისია. კბილი ხელოდან ხელში გადადის, შორეულ ბანაკებში მიჰქუთ და ამით მტერ-მოყვარეს აუწყებენ, რომ ბიჭი კურთხევას გადის. შემდეგ კბილს მარბავენ. ეს სიმბოლურია. ბაგეში მოყვდა და მას ასაფლავებენ. ამის შემდეგ ხელდასხმული მონადირ ბრუნდება. იგი არცერთმა ქალმა და არცერთმა უცხო მამაკაცმა არ უნდა ნახოს. ის ყველას ემალება, მხოლოდ მამებს მიჰქუთ მასთან საუბელი. არავითარი საბაბით არა აქვს თავისი გვირის ბანაკში მიხვლის უფლება: „ისინი აღარ არიან ამქვეყნად“. „არყოფნა“ თითქმის ერთ წელს გრძელდება. მივიღი ამ წლის მანძილზე მონადირეებს სწავლობენ. თითოეულ ბიჭს ჭკავს მასწავლებელი, რომელიც „ცვლის ბიბად“ იწოდება. იგი ხელმძღვანელობს ბიჭის წერთან, უჩვენბა რა უნდა გააკეთოს. ესმარება სინდელეების დაღვევაში. ერთი წლის სწავლების განმავლობაში ბიჭი ერკვევა წმინდა წესების რაობაში. მას შთააგონებენ, რომ ყველაფერი, რაც მან ნახა და გაიგო, საშინელი საიდუმლოებაა, რომელიც არავის არ უნდა გაანლის.

და ბოლოს, როცა ყველა ეს გამოცედა ჩამარტყულია, დაგმა „ცვცხლის ცერემონიის“ რიგი. ხელდასხმელები ცეცხლის ირგვლივ სხდებიან და ცეცხლის აღს მიმტერებლები წმინდა საგულთხელს მტვირნიან. მტვირნიან, ვიდრე ცეცხლი არ მინახვლება. მამის კი უხუცესის განკარგულებით, ისინი მიშველი ფეხებით იწყებენ ნაკვერჩხლების ჩაქრობას. ხოლო, როცა უკანასკნელი ნაკვერჩხალი ჩაქრება, არგვლივ გაისმის გამკრუებული ყიყინი: უფროსები ესაღმებიან ახალდაბადებულ მონადირე მამაკაცებს.

ახლა, ვიდრე გვირის ბანაკს დაუბრუნდებიან, ამ ახალგადაშენებარ მამაკაცებს კიდევ ერთი რიტუალის შესრულება უხდებათ, ეს უკვე განმარტყვა, ამით ისინი იცილებენ ისინი-აქცის ყოველგვარ გარეგნულ ნიშანს, რომელიც შეიძლება შეინიშნოს იმათ,

რომელიც არა აქვთ უფლება ნახონ და იცოდნენ ყველაფერი ის, რაც უფროსმა მამაკაცებმა იციან...

მამაკაცად საკურთხებელი ყმაწული თითქმის ყველა გვირგვინული წყობით მტვირებს ბაღში „კუდებს“. გამოცედა, რომელსაც იგი გადის, ვიდრე „ხელმეორედ დაბადებულდეს“, უმეტეს შემთხვევაში ძალიან მძიმეა. მაგალითად, გვიანის ტაულიანვის

ტომის ბაღში ასეთ შემთხვევაში საკურთხებლად გამზადებულ ბიჭუნებს ტანზე ასხამენ წითელ შთანქველებს, რომლებიც ცნობილი არიან საოცარი სიმწარის ნაკებით. ბიჭუნამ კი ასობით ამ საშინელი შთანქველების კენება უნდა აიტროს და თანაც იცინოს და ესუბროს მის ირგვლივ შემოკრულ ბაღს. აპარაის ტომის ბაღებში კი „მამაკაცობის კანდაღებმა“ უნდა იცეკვონ და იმღერონ თბილი წინა განმავლობაში შუესკერბოვით. ვიდრე ილაგაქვეტბლები არ დაეარდებიან მძაწე, აპარაები მონადირე ბაღია, მონადირეს კი უნდა შეეძლოს ნადირის დაღვევა, და როგორ სწარუბაღაც არ უნდა გარბოდეს იგი, უნდა დაეწიოს და მოყოს. სულ რამდენიმე წუთს აცლიან დაეარდნილ ბიჭუნას თვლის მოქიშას, შერე ქოხში შეკავით, აქ იგი იხურავს ფრინველითა ფრთივასკან ვაეითებულ თავსაქაულს, იღებს ფულიტას, შვეილ-ისარს და კვლავ იფლავს დამე - განთიადამდე ტყეკავს! განთიადმე შამანი მას იმის შეკრებებს, კისერზე ყელსაბამს ჩამაქილებს და

მართომეცხ სციცხლებში პირველ წინაფარს - მონადირე მამაკაცის საშისს.

***

დიდი ცხოვრებისათვის ბავშვის მომზადებას ყველაზე ადრე ასაღიან იწყებდნენ ჩრდილოამერიკელი ინდიელები: ბიჭს ვერ კიდევ აყენში უწყობდნენ შუბს და შვეილ-ისარს. ცხადაა, ეს იარაღები პაწაწელებს იყო, მაგრამ აუცილებლად ნამდვილი - ამ შვეილ-ისრით შეიძლება იხლებოდა სიროლა, შუბით - ჩხვილებს. იმრდებოდა ბავშვი, იმრდებოდა სათამაშობის მოცულობაც. კურთხევის კვამდე დიდი ხნით ადრე იწყებდნენ ბავშვის წერთან მამა და პაპა. ასწავლიდნენ სირბილს, ხეზე ძრომას, ყინულით ცავ წყალში ცერვას, ცხენის ჭენებას.

ახლა იმისათვის, რომ შემოძარი გამხდარიყო, ბიჭს სიმარში უნდა ენახა რამდე ცხოველი - შთავალი მისი შფარეული. ბიჭი მივიდა ტყეში, რამდენიმე დღე შამშიობდა, მხოლოდ შამანის მოცემულ რაღაც სახმელს სეამდა, ამ სახმელსა და შამშიობსაგან იწყებოდა ჰალსუნება და. ვინაიდან მტკიცედ სწავნიდა, რომ ეს აუცილებლად უნდა გამოსცხადებოდა შფარეული, შფარეული მართლაც ესმებრდებოდა... ამ ხალხებში, რომელიც საზოგადოებრივი განვითარების უფრო მაღალ საფეხურს მიადწინებს, მამაკაცად შფარცების ცერემონია უფრო რთულია. ასე მაგალითად, დასავლეთ აფრიკაში არსებობდა თავისებური „შენიოსტრები“. სადღე სწავლებდნენ მომავალი მამაკაცები.

ამრიგად, ყველა ბაღის სხვადასხვა წეს-ჩვეულება აქვს და, ამგვარად, მამაკაცად შფარცების სხვადასხვა ცერემონიალი. აღბათ, მათ შორის ყველაზე მარტივია ის ცერემონიალი, რომელიც აფრიკელი ზანგეს ტომის მესახმონდებსა და მიწათმოქმედებს ჰქონდათ.

მამა ვაეითეილს ვაგანცხდა თონსა და შუბს, შერე შარხზე ხელს დააღება და უწყობდა: „შვილი ჩემი! დღეიდან შენ მამაკაცი ხარ, დაამეშვე შენი ცხა და დაიკავა იგი. გაატრე შენი ცხოვრება ისე, რომ შენს შფერეებს, შენს შვილებსაც მოუწოდო ნამდვილ მამაკაცებად გახდომას“.

პა რომელი მამა - შუმერებიდან მოყლებული დღემდე იტყობა უარს ამ სიტყვებზე?

ანჯელინა ჯოლი და ლტოლვილი ბავშვები

ამერიკელი კინოვარსკვლავი ანჯელინა ჯოლი გეროს უმაღლესი კომისრის ლტოლვილთა საქმეების კეთილი ნების დეხანა და ამდენად კარგად უწეის, როდენ მძიმეა ლტოლვილი ადამიანის ცხოვრება. ვთავაზობთ მხახხობის ინტერვიუს, რომელიც მან საბავშვო ჟურნალ „National Geographic Kids“-ს მისცა:

„National Geographic Kids“:
ვის არიან ლტოლვილები?

ანჯელინა ჯოლი: - ლტოლვილები ის ადამიანები არიან, რომლებიც საკუთარ ქვეყანას ტოვებენ, რადგანაც უშიშროა საფრთხის, რომელიც მათ სიცოცხლეს ემუქრება. უფრო ხშირად მათ რასობრივი, რე-

„National Geographic Kids“:
რას აკეთებ ხოლმე, როდესაც ლტოლვილთა ბანაკებში ჩაიბნარა?

ანჯელინა ჯოლი: დადივარ პოსიტივლებში, სურსათის გამანაწილებელ პუნქტებში. მე სახლებს შენებაშიც კი ვესმარებოდი ლტოლვილებს. უფრო ხშირად კი უწმენდ ლტოლვილებს, მათ მინათობრებს საკუთარი ცხოვრების შესახებ. ხოლო როდესაც ვბრუნდები, ვცდილობ საყოველთაო ყურადღება მივაპყრო მათ სამსნელ მღვთმარეობას. მე ლტოლვილთა ძალა და შეუპოვრობა შთაბავძირებს.

„National Geographic Kids“:
ლტოლვილი ბავშვები რა ყოფაში არიან?

ანჯელინა ჯოლი: მათ ძალიან უჭირს - ბევრმა მათგანმა იმდენი რამ გააღიბანა! ისინი ცხოვრობენ ლტოლვილებით სავსე ბანაკებში, სადაც არც სათამაშოები აქვთ, არც სასკოლო სახელმძღვანელოები, არც ელემენტარული ყოფითი პირობები. ლტოლვილი ბავშვები თანატოლებზე ბევრად უფროსები და ჭკუადაზდაზრები არიან.

„National Geographic Kids“:
ამერიკის ბავშვებს რა დამოციდებულება აქვთ ლტოლვილებთან?

ანჯელინა ჯოლი: ჩვენ ბევრი რამ გვაქვს საერთო. ჩვენ ყველას გვინდა სწავლა, გვინდა გერმონბდით ახლოობების სიყვარულსა და ზრუნვებს. გვინდა უსაფრთხო გერმონბდით თავს, ჩვენი შეხედულებისა მახვილი წარმართაუდით საკუთარ ცხოვრებას. და ჩვენს შშობლებს, მამა-პაპას ამერიკის შეერთებულ შტატებში რომ არ ეპოვით თავშესაფარი, ჩვენ მოვლებული ვიქნებოდით იმ შესაძლებლობებს, უფლებებსა და თანხისუფლებებს, რომლებითაც ვამაყობთ.

„National Geographic Kids“:
თქვენ ლტოლვილების დასახმარებლად 3 მილიონი დოლარი გა-

იდეო, ბავშვებს თუ შეუძლიათ რაიმეთი დაეხმარონ მათ?

ანჯელინა ჯოლი: გაუწოდით ლტოლვილებს დახმარების ხელი, დაუხმარეთ მათ, ისე იგერმონ თავი, როგორც საკუთარ სახლში - და ეს ბევრ რამეს შეცვლის. ბავშვებს, მაგალითად, შეუძლიათ თაუ-თავიანთ რაიონებში სხვადასხვა სახის კულტურული ღონისძიებები მოაწიონ. მათ შეუძლიათ უფრო მეტი გაიციონ ადამიანის უფლებების შესახებ - ასე უფრო ადვილად მიხვდებიან, რა დღეში არიან ლტოლვილები.

„National Geographic Kids“:
რატომ არის ასე მნიშვნელოვანი, რომ ბავშვებმა სხვა კულტურები შეისწავლონ?

ანჯელინა ჯოლი: ჩვენ სხვადასხვაგვარად ვუყვრებით სამყაროს, ამიტომაც ვართ ასეთი საინტერესონი. წარმოიდგინეთ, რომ ყველა აბსოლუტურად ერთიანი ვიხდა, ეს ხომ მოსაწყვენი იქნება, ასე არ არის?

„National Geographic Kids“:
ლარა კროფტს რომ ლტოლვილების დახმარება შეძლებოდა, რას გააკეთებდა?

ანჯელინა ჯოლი: ლარა კროფტისთვის მთავარია იცოდ, რა ვინდა, და არ უღალატო საკუთარ რწმენას. ის ლტოლვილებს ასწავლიდა საკუთარი ოცნებების ხორცშესხმას და კადვე აღბათ, თავის დაცვას. და აუცილებლად მოითხოვდა სხვა კულტურებისადმი სათუთ დამოციდებულებას, პატივისცემას.

ლიფიური, ეროვნული თუ პოლიტიკური მორტივებით დეეხანა.

„National Geographic Kids“: -
რამ გადაგაწვევინათ ლტოლვილთა საქმეებისთვის მოგაკიდათ ხელი?

ანჯელინა ჯოლი: მე სულით ხორცამდე ვიყავი შემძრული, როცა გავიგე, რომ მსოფლიოში 20 მილიონზე მეტი ლტოლვილია. გადაწყვიტე, შეეხვედრდი მათ, რაც შეიძლება მეტი გაიციე მათ შესახებ.

რა არის ცრემლები

ვიფიქრია, რა არის ცრემლი? როგორ ჩნდება ის? მაინცდამაინც მაშინ

ლოყებზე გადაიდრება. თითქოს ვეფლავური გასაგებია, მაგრამ შეცნობები დღემდე იმტერევენ თავს და ვერ შეთანხმებულან, რატომ ტირიან ადამიანები, როცა წუხან? მეცნიერთა ნაწილს მიაჩნია, რომ ტირილით ადამიანს გულზე ეშვება. გულისამაჩუქებელი ფილმის ყურებისას აცრემლებულ ადამიანთა ცრემლებში მარტო ჩვეულებრივი წყალი, მარილი და ჭუჭყი კი არ აღმოაჩინეს, არამედ ცილაც, რომელიც ზოგიერთი მკვლევარის აზრით, ცუდ განწყობილებაზე „აგებს პასუხს“. მას შემდეგ, რაც ეს ცილა ორგანიზმიდან გამოდის, გუნება-განწყობილება უმჯობესდება. გამოდის, რომ ტირილი ერთგვარად ნავეის მოცილებას ჰგავს.

რატომ გვადება ცრემლები, როდესაც რაღაც გეტკივა, გავწუხებს, რაღაცას ვდარდობთ ან განვიცდით? ან სიხარულის ცრემლები რატომღა გელის ხელში? თურმე ეს მოძღაშო სითხე ზორალოდ აუცილებელია, რადგანაც თვალის მტრწინიარე რქოვანას დაზოზობგან იცავს. ხოლო თუ თვალში რაღაც ჩაკვივარდა, უმაღ ჩაერთვება საცრემლე ჯირკვალი და ცრემლის ნაყფს უშალ თან შიაქვს ის.

მეცნიერებმა დაადგინეს, რომ ადამიანი მთელი სიცოცხლის მანძილზე საშუალოდ 80 ლიტრ ცრემლს ღერის. კი მაგრამ, საიდან ჩნდება ასეთი რაოდენობის სითხე? თურმე „ცრემლის წყარო“ თვალის გარეთა კუთხეში, უკვეში მდებარეობს. ნუშის ტოლა ჯირკვალი ვოველდე დახლოებით ერთი საითისი ოღენა ცრემლებს აწარმოებს, როცა ჩვენ თვალს ვახამამბებთ, ცრემლები რქოვანაზე ნაწილდება, შერე კი თვალის შებნითა კუთხისკენ ჩაღინება. სწორედ აქ მდებარეობს საცრემლე არხების „სადიარაზი ხერხელები“. ამ „ჩასადენი ძალებით“ სითხე ცხვირის ღრუში ჩაღინდება. ამიტომაც არის, რომ ტირილის შემდეგ ხშირად ვუწევს ცხვირის მოხიხივა, ამ შებნებევამა, როდესაც მეტწილად ჭარბი რაოდენობის ცრემლების გამოშუშავენა ხდება, არხები პირთამდე იხება და მაშინ ცრემლები

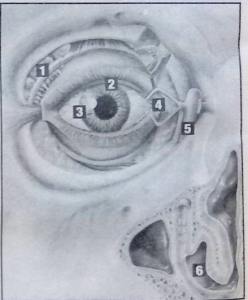
ცრემლები, ტირილი სიბრაღელს, თანაგრძობას იწვევს, მაგრამ არა ველა ხაღხში და არა ვოველდობს. მაგალითად, ნივრეილებსითვის ცრემლების ღერა სამარცხვისია, მათი უმჯარესობა შვილებს პატარაობიდანვე უკრძალავს ტირილს. ის კი არა, მტრალა ბავუშები ხზირად იტყვიბთან კიდეც. კაცმა რომ თქვას, აცრემლებული მამაკაცი არც ვერობასა და აძერყამში მოსწონთ მაინცდამაინც. მაგალითისთვის, ეღმუნდ მასკის ამბავიც იმპარებს. ეს უკანასკნელი 1972 წელს საპრეზიდენტო არჩევნებში იფრიადა კენჭს, ერთ-ერთ შეხვედრანზე ეურალისტებმა ისეთი კითხვა დაუსვეს, რომ მასკიმ თავი ვერ შეყავა და ცრემლები წამოუყვებოდა. თუმცა მოგვიანებით პრეზიდენტობის კანდიდატი თავს იმპროლედა, თვალში თოვლის ფიფქები ჩამებარდა და ცრემლები იმიტორტ წამომიღილა, მაგრამ ამოდ – ამერიკელებმა სუსტი და მტრალა კაცი პრეზიდენტობის ღირსად ამ მიანიხეს...

ადამიანების ცრემლების საქმე მეტწილად გავარკვიეთ, მაგრამ ისიც ხომ საინტერესოა, ცხოველები თუ ტრიან? მათაც ხომ აქვთ ცრემლები, საწუხარ-სატკივარი და მათაც ხომ უხარიათ ხილმე რაღაც?

მეცნიერებმა ამის შესახებ ვერ არაფერი იციან, თუმცა, ზოოპარკის თანამშრომლები ირწმუნებიან, რომ უნასაბუთ ცრემლები სპილოს თვალებზე.

უთუოდ ვაგონილი გვექნება გამოთქმა „ჩინავის ცრემლები“, რომელსაც თვალთმაქციობის აღსანიშნავად ხმარობენ, რადგანაც მიანიჩაი, რომ ნიანბი, თავის მსხვერპლს რომ გადასასწავს, შერე სიბრაღელის ცრემლებს ღერის. სინამდვილეში კი ნიანბი სულ სხვა მხეზით „ტირის“ – უბრალოდ ცრემლების მეშუიობით მისი ორგანიზმი შორეო საკვებთან ერთად მიღებული ჭარბი მარილები-სვან თავისუფლდება.

ცრემლები ჩნდება თვალის გარეთა კუთხეებში, სადაც ზედა ქუთუთის ქვეშ საცრემლე ჯირკვალი მდებარეობს (1). ეს ჯირკვალი ვოველდეურად გამოიმუშავებს დაახლოებით ერთი საითივე სითხეს, რომელიც თვალის ხამხამის ღერის კონიუნქტივტივზე (2) და რქოვანაზე

(3) ნაწილდება, აქედან ის საცრემლე არხებით თვალის კუთხეებში სკენ (4) მიეღინება, შერე საცრემლე ტომარაში (5) ეშვება, საიდანაც ცხვირის ღრუსკენ (6) განანგრძობს გზას. როდესაც ჩვენ ვტირობთ, არხები იხება, მოჭარბებული სითხე გაღმოდის და ცრემლებად გვეის ლოყებზე.

სვივა სიდან ფანტელი...

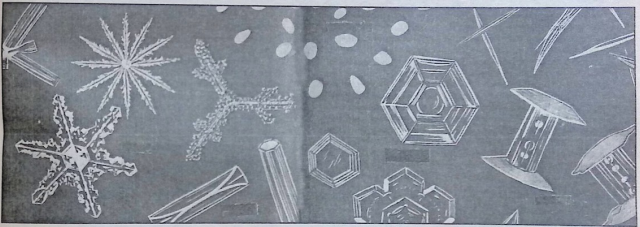
თითქოს არ ჩქარობს ზამთარი, დინჯად შემოდის, ნელ-ნელა გვაჩვენებს ყინვას. მერე კი როგორც ზღაპარში, უცბად, ერთ ღამეში აავებს ვერცხლის სასახლეს, ფიფქით მორთავს არემარეს, მიწას თოვლის საბანს წაახურავს. გუბუნებს, ტბებსა და მდინარეებს ფინჯულით შოპარშიებს... გამოიღვიძებ ერთ მშვენიერ დილას და შეჭირბოვლილი ფანჯრიდან ნამდვილ თოვლიან ზამთარს დაინახავ, უკეთ დასანახად კი უმაღლ მინის დაორთქვლა და გაქმნადა მოგინდება, მაგრამ ნუ იჩქარებ, დააკვირდი, ჭირხის რა ღამში ნახჭები გამოუყვანია ფინჯას, ზოგი ნადვის

ხავ, როგორ გაჩნდება ფინჯოლოვანი კრისტალური ნემსები. ფინჯოლოვანი ნემსები შეხვედრისას ერთმანეთს შეეხრდებიან და ქნიან ნახჭს, რომელიც უამრავი პაწაწინა კრისტალისგან შედგება.

ფინჯოლოვანი ნახჭები ცივი სათავისოების ფანჯრებზე თუ ძალაზიების ვიტრინებზეც ჩნდება, მაგრამ აქ ფინჯოლის კრისტალები ადამიანის დაუხმარებლად იღუქება პაკურიდან. პაერში ყოველივეს არის წყლის ორთქლი - უფერული და უხილავი გაზი, რომელიც „ნახტამში“ ეხმარება ფინჯას. თუ ყურადღებით დააკვირდები, შეამჩნევ, რომ ჭირხის სხვადასხვა ფერია:

ღმებს, გვიმრებს, სხვადასხვა ფერილებს მოგაგონებს...

თოვს, უთვალავი ფიფქი ცვივა ღრუბლებიდან. მოფარვატებენ, ტრიალებენ, ცეკვავენ ფანტლები, შეუშვიერ ხელთათმანია ხელი თოვლს და დააკვირი ხედ დაშეუბულ ფიფქებს, ოღონდ ცვიერ-პირზე ხელი მიფარე, შენმა თბილმა სუნთქვამ რომ არ დაადნოს თოვლის ვარსკვლავი. ხუდავ, რამდენი ნირი მოყვანილობის კრისტალისგან შედგება ფიფქი, გვეგონება არც ერთი არ ჰგავს მორეს, მაგრამ შეცნობებმა დაადგინეს, რომ ასრებობს ცხნა ძირითადი მოყვანილობის ფიფქი და სახელებს და-

ტოტს გავს, ზოგი - საოცარ ფერიებს, ზოგი - წერილ-წერილ ნემსებს... თუ ერთი ფანჯრიდან მერისიყენ გადინავლებს, იქ სხვა... ფეულანე საინტერესო კი ის არის, რომ ფინჯა ამ ნახჭებს ჩეენი დახმარებით ხატავს. ჭირხის ხომ მცენარეებზე და სხვა საგნებზე წიწკივით შეყინული ორთქლია. ჩვენ მთერ ამოსუნთქული თბილი ნესტიანი პაერი ძილიან ცივ მინას რომ ეხება, იყინება და ფინჯის პაწაწინტეულ კრისტალებად იქცევა. როულ ნახატებსა თუ სახეებსაც სწორედ ეს კრისტალები ქნიის. ამის შემოქმედა ხუდა აფილად შეიძლება. ხელი მთად შეჭირბოვლ მინას, ის ადვილი ჩამოდნულა, ახლა დააორთქლე იგი და დაინა-

ღრუბლიან დღეს - ცისფერი, მზებზე - ყვითელი, ჩამაყალ მზებზე - ვარდისფერი და იისფერი.

მაგრამ ფინჯა მარტო ფანჯრებს როდ ახარატებს ჭირხისთი, იგი მიხანზე ხატავს ფინჯოლოვან ფერიებს. ფოთლის ან ყვავილის მოყვანილობის ნახჭები ჭირხლდაკრულ ფზეიერ, ონდა ნოტიო ნიადღებზე უნდა ათეალოფიერ. უფრო ხმირად ფინჯოლოვანი ფერილები იქ ჩნდება, სადაც თბილი პაერი გამოის, ექვით, იქ, სადაც მიწის ქვეშ თბორჩრასის ძილები გადის, სადაც საყინტეაღვიო ღიუკებია. ასეთ შემთხვევაში ფინჯოლის კრისტალები ჯგუფ ჯგუფად არის განლაგებული და უფრო ხმირად პაკ-

არქებს ყოველ მათგანს: ფირფიტა, ვარსკვლავი, სეკტი, ნემსი, ბუსუსი, ზღარბი, საინძე, გაყინული ფიფქი, ხორბოშულა. მაგრამ ფიფქები იმდენად სხვადასხვაგვარია, რომ ყოველი ასეთი თოვლის კრისტალი შეიძლება ძალზე მრავალი სახით შეგვეხვედეს. მაგალითად, ვარსკვლავს შეიძლება ჰქონდეს სამიდან თორმეტამდე ქიმი. ზღარბისებრი ფიფქი კი შეიძლება ფირფიტოვანი იყოს და ვარსკვლავისებრიც... 48 სახე, ვარიანტი, კომბინაცია. ეს ფიფქები, ერთად შეკრულ-შეწებებული ფიფქები კი ბამბის ქულების სმაგვს ფანტლებს ქნიან, რომლებიც ფიფქე თოვლად ეყინებიან დედამიწას, სახლებს, ხეებს.

რჩევები გოგონებს

არავენ იცის, როდის შეიმყო პირველად თავი ადამიანმა. ის კი უტყუარად არის ცნობილი, რომ სამკაულის ისტორიის საწყისები უძველეს ქვის ხანაში ივარგება. ცხადია, პირველ სამკაულად ჩვენი შორეული წინაპარი იმას გამოიყენებდა, რასაც ბუნება მზა-მზარეული სახით სთავაზობდა - ყვავილებს, ფოთლებს, კბილებს და ა.შ. ხოლო მას შემდეგ, რაც ადამიანმა ლითონი აღმოაჩინა და მისი დამუშავება ისწავლა, სამკაულის წარმოებაში სწორედ ლითონმა - სპილენძმა, ბრინჯაომ, ოქრომ და ვერცხლმა დაიშკვდრა უმთავრესი ადგილი.

სამკაულის ძირითადი სახეობებიც სწორედ ამ პერიოდში, ბრინჯაოს ხანაში ჩამოყალიბდა - სამაგური, სათითე-ბეჭული, ველსაბაში, გულქანდა, საყურე-დაიღება. ვეღა ამ სამკაულს ერთი უმთავრესი დანიშნულება ჰქონდა - ადამიანის გალამაზება, თუმცა ისტორიის სხვადასხვა მონაკვეთზე ისინი სხვა მნიშვნელობასაც იძენდნენ, ვთქვათ, ავგარონის, ვინიურის თუ სოცი-ალური კუთვნილების ნიშნის და სხვა.

დღეს ზოგადად სამკაულის ფუნქცია-დანიშნულებათაგან ძირითადი შემოება-გალამაზება უპირატესობს, თუმცა ნებისმიერი მათგანი დეკორატივს და მშვენიერებასაც თუ უკე-მოზნოდ იქნება შერჩეული, თუ ადამიანის აღნაგობის, გარეგნობის, მისი შინაგანი სამყაროს შე-

უფერებელი იქნება, თუ არც ტანსაცმელს მოუხდება და არც დროს, ადგილს და ვითარებას.

სამკაულები შეიძლება სამჯგუფად დაიყოს: „ყოველდღე გასაყეთებელი“ - საქმიანი, სპორტული იერის შესაქმნელად, „საკარგი“ და „მუღმივი“ - ძირითადად ძველებური, ნატიფი სამკაულები, ხელოვნების ნიმუშები, რომლებიც ვოკელთვის შეიძლება გაიყეთოს.

ველსაბაში, გულქანდა, დაიღება...

ნაქსოვ სვიტერს, კაბას, კოსტიუმს უხდება ხის, კერამიკის, ლითონის, ძელის მომსო სამკაული. მსუქანი, საესემკერდიანი გოგონა თუ ქალი, კი ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა ერიდოს მხვილი მძივების ან მონრდლი მუღალიონის ტარებას. მათ ნებისმიერი ლითონის წერილი ძეწკვი უფრო მოუხდება. უფრო მეტი სიფრთხილე მართებთ ბაჭუტერიის შერჩევისას ტანდაბლებს. თავად იფიქრეთ, ვითომ ლამაზი იქნება, პატარა, მოვლე უთიებზე წამოცმული დიდი და მასიური ბეჭული? როგორი ძვირფასი და შესანიშნავი ნაოსტატარიც უნდა იყოს, ასეთ თითებზე ბეჭული სასაცილო გამოჩნდება. უკემონენ-

ბაზე მეტყველებს ერთ თითზე წამოცმული რამდენიმე, თანაც სხვადასხვა ფერის ბეჭული.

გამოსასველ კაბასა და კოსტიუმს ძალიან მოუხდება წერილი ძეწკვი მუღალიონით თხელი სამაგური. მახვალტრილიან კაბას გრძელი მძივი დაამშვენებს. სახეიბო, შეხვედრებზე და სადამოებზე შიშველ ყვლს მოუხდება ხავერდისა და რიფსის თასმა, გულსახნევი ფაიფურის ან ლითონის მუღალიონით.

შეიძლება ითქვას, რომ სამკაულთაგან ყველაზე პრეტენზიული საყურეა და თუ დარწმუნებული არ ხართ, რომ გიხდებათ, საერთოდ ნუ გაიყეთებთ, ნურც კლიფსებს და ნურც ჩამოსავლ საყურებს.

საზოგადოდ გახსოვდეთ, რომ რაც ნაკლები სამკაული გიყეთათ, მით უკეთესია. ნუ გაგიტაცებთ ძვირფას მისხვავებული სამკაულები.

ისინი მაინც „გასცემენ“ თავს და თქვენც უხერხულ მდგომარეობაში ჩაგაყენებენ. ბევრად მომხიბლავია იაფი, მაგრამ ნამდვილი მასალისაგან გაყეთებული სამკაულები (ხე, კერამიკა, ქარვა, ნახევრად ძვირფასი და ფერადი ქვები).

ბოლოს, კიდევ ერთი რჩევა: რაც უნდა მოდაში იყოს, ბევრ სამკაულს მაინც ნუ აიჩონხილავთ. გაიყეთეთ ლამაზი, ნატიფი და ისეთი სამკაული, თვალს, რომ არ სჭრის და თქვენს „მეს“ ესადაგება.

სამკაულების მინიმუმში - ბეჭული ხელზე და ძეწკვი ყვლზე-მაქსიმუმში - დაახლოებით ისევე ასე.

ცოცხალი უჩუქარი ცხელი ჰინდ უფრო მომგონის?

ამოირჩიე ერთი

ჰინდინი

საუცხოო მწველვლისა და სქვის წყლიანი შეუმწეულად ეპარება მსხვერპლს. შეუძლია 10 მეტრზე გადატყოს, ამისთანაშია ვიდრეაჟს. ყველა მარტივია - შეწყველეს მხოლოდ ქორწინების პერიოდში უბეს და პოულობს.

დელფინი

საზოგადოდ თანამომქეთა ფრეთან ერთად და ცურავს; ზრუნავს ავადმყოფ ან დაჭრილ თანამომქმეზე. ზედაპირზე ამოყვინთავში ეხმარება, რათა მან სუნთქვა შეძლოს.

თუ ზან ვეზვიანი მოგონის:

მამსადამე, იცე, რაც გინდა და მშინის მიღწევად მივდილა. წარმატებებს აღწევ სპორტში, განსაკუთრებით ცურვა ვეფარს. საყოფარ თაუმი დარწმუნებული ხარ და ცალკე ან ერთორ მეგობართან ვოფნა უფრო ვეფარს, ვიდრე დიდ კომანანში.

ზღვის კუკურებს რომ დაღებს, თითქმის სამი დღე რეკანისკენ მიობიბღავს და გზადგზა დამშეული თილიებისგან იცავს თავს. ის დიდ მანძილზე დაცურავს, მაგრამ კვარცხების დასადებად ერთი და იმავე ადგილზე ბრუნდება. მარტივია, მაგრამ თანამომქმეთან ერთად შეუძლია ცურვა.

თუ ზღვის კუ მოგონის:

შენ სახალეები, განუცდელი რამები ვეფარს, ვარსკეუსი არ გეშინია, გზას არასდროს აცდებია. შინ ვდღობა ვეფარს, ვირჩეუნია ვეფაფერი თეთონ აკეთი, მაგრამ სხეუტანაც ადივლად პოულობ საერთო ენას.

პინგინი

ფრინავს, ფრთები მას ცურვაში ეხმარება. ზოგიერთ საგანს ვეფარს ხედავს, არჩევს ისეფარს, ლურჯსა და მუქანეს. სიცოცხლის ბოლომდე ერთხელ არჩეული შეფარბის ერთეული რჩება.

თუ პინგინი მოგონის:

შენ პრაქტკული, უნერგიული ადამიანი ხარ. შეეერთად გამოხატული ხელოვანის საწყისით ხარ დაჯილდოებული, კარგად გრნობ ფერს. ვეფლამ იცის, რომ კარგი შეფობარი ხარ.

„მაგარი“ გამოგონებები

ზისკორეციან სიორას მხოლოდ მისი ზაცხონი შექცება

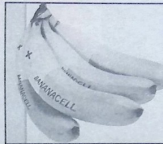

ბელგეილმა მეიარადეუმბა შექმნეს პრინციპულად ახალი პისტოლეტი, რომელიც მხოლოდ მისი პატრონის ხელში ისერის. პისტოლეტის საიდუმლო იმაში მდგომარეობს, რომ მის ტარში ჩამონტაჟებული 250 მიკროგადამწოდი ადვილად ცნობს პატრონის

მიერ იარაღის ჩაბლუჯვის მანერასა და ძალას. გამოირეკა, რომ თითოეულ მსროლელს პისტოლეტის ხელში დაჭერის განუყოფელი მანერა აქვს. გადამწოდები შეიძლება დაბოროტადმდეს პისტოლეტის მფლობელის როგორც მარჯვენა, ისე მარცხენა ხელზე.

ბანანები ელექსიონეჩიის ნაცია კანცება

ავსტრალიელმა ინჟინერებმა ბანანების საშუალებით ელექტრობის მიღება ისწავლეს. საქმის არის, რომ ქვეყანაში ბანანის მოსავლის დაახლოებით მესამედი ანუ წელიწადში 20 ათასი ტონა მაღანობამდე ვერ აღწევს, გადატანის დროს დაზიანებულ და ლობბამეპარულ ხილს უბრალოდ ყრიან. ავსტრალიელმა მეცნიერებმა

კი სწორედ ამ გადასავრელად გამიზნული ბანანების გამოყენება გადაწყვიტეს. მჭიდროდ დაზუფულ ჭურჭელში მოთავსებული ხილის ლპობისას გამოიყოფა აირი და სწორედ ეს

აირი კვებავს ელექტროტურბინას. ახლო მომავალში მეცნიერები ლაბორატორიული ექსპერიმენტებიდან ბანანების დიდი ელექტროსადგურის მშენებლობაზე გადასვლას აპირებენ.

ამიხიარნ კაცების „ენაც“ კარაიოთახმნება

იაპონელმა ინჟინრებმა გამოიფონეს ელექტრონული მოწყობილობა, რომელსაც კატების კნავილის ადამიანურ ენაზე თარგმნა შეუძლია. კატა მიკროფონში დაიყნალებს და თხევადკრისტალურ ეკრანზე უძალ ჩნდება თარგმანი, მაგალითად:

„რა კარგია!“, „თავი დამანებო!“, „საუცხოა!“, „მომბეზრდა!“ და

ა.შ. ამის შემდეგ კი ეკრანზე ჩნდება დახატული კატის პირი - სახე შესაბამისი „გამომეტყველებით“. მთარგმნელის შემოქმედებს მიანიათ, რომ მათი გამოგონება კატებსა და მათ პატრონებს შორის ნდობისა და სრული ურთიერთგვეგების დამყარებას შეუწყობს ხელს.

სათაჯე კამოიჯნობს იცყუები თოჯ ახა

ამერიკელმა ინჟინრებმა გამოიფონეს სიცრუის დეტექტივი, რომელიც სათაჯელში თავსდება. ამ მოწყობილობის მფლობელის თვალწინ იხიება

შეკანე, ყვითელი ან წითელი შუქრდილი, რომლებიც შესაბამისად აღნიშნავენ თანამოსაუბრის მიერ თქმულის სიმართლეს, ორჭოფულლობას ან ტყუილს. დეტექტორი 8 ათასი ალგორითმის მეშვეობით 18 სხვადასხვა პარამეტრის მიხედვით ამოწმებს ადამიანის ხმას. გარდა ამისა, შეიძლება ამ ორიგინალური მოწყობილობის ემოციების გაანალიზების პროგრამაზე გადართვა. დეტექტორის იმის თქმაც შეუძლია, თუ რამდენად აინტერესებს თანამოსაუბრეს ლაპარაკის საგანი.

სოცლის ვაჟთობა

***

მასწავლებელი მოსწავლეს: რომ იცოდე, პიერ, რა სიამოვნებით დაეწერდი „ორიანს“, მაგრამ სამწუხაროდ, ნიშნის მომატების უფლება არა მაქვს.

***

ატირებული პატარა ჭი-აყელა დედას ეკითხება:
- დედიკო, ჩვენი მამიკო სად არის?
- ჩუ, ჩემო პატარა, ნუ ტირი, მამიკო ძიებთან ერთად სათევზაოდ წავიდა.

***

- ჟაკ, სად მიგვაგვს ეგ ძალი?
- მესაათესთან.
- ძაღლს მესაათესთან რა უნდა?
- რა ვიცი, ეს ოხერი სულ უკან მრჩება.

***

- წამო, ბურთი ვითამაშოთ!
- არა, ვერ წამოვალ. არა მცალაია, მამას ჩემი საშინაო დაჯალღებების მომზადებაში უნდა მივეხმარო.

***

არც ერთი შეცდომა არ არის, - უთხრა მასწავლებელმა ფრანტიშეკს მისი მათემატიკის საშინაო დაჯალღებების რვეულის შემოწმების შემდეგ - ოღონდ სიმართლე მითხარი, მამაშენს ვინმე მიეხმარა?

***

მაქსი სკოლის დერეფანში დგას და მწარედ ტირის. კლასის დამრიგებელმა შენიშნა ის, მიუახლოვდა და ჰკითხა:

- რა მოხდა, ჩემო ბიჭო? რა გატირებს?

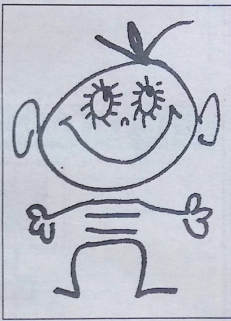
- ჩვენი მათემატიკის მასწავლებელი კიბუხე დაგორდა...

- ნუ წუხარ, არაფერი დაშავებია, კარგად არის, ისე რომ აღარ იტირი.

- როგორ არ ვიტირი, ყველამ დაინახა, მე კი ამ დროს ბუფეტში ვიყავი.

***

პიერმა მანქანა გააჩერა:
- ძია, მაგვიანდება, სკოლაში მიმიყვანეთ რა!

- სიამოვნებით მიგიყვანდი, მაგრამ მე სხვა გზით მივდივარ.

- მით უკეთესი!

***

- მითხარით გუთამყვა, ის თქვენი ბიჭუნაა, ჩემს შარვალში სილას რომ ვრის? - ჰკითხა ბატონმა მარეშალმა ზღვის პლაჟზე მის გვერდით მჯდომ კაცს.

- არა, ეგ ჩემი დისწულია, - მიუყო მან, - ჩემი ბიჭუნა აგერ ის არის, თქვენს ქუდს წვლით რომ ავსებს.

***

მასწავლებელმა ერთ-ერთი მოსწავლე გაიძახა:

- პეტერ, მობრძანდი და გაკვეთილი გვიამბე! არაფერ უპასუხა.
- პეტერ!

ბოლო მერხიდან ვიდაცამ ჩურჩულით უპასუხა:

- ბატონო მასწავლებელო, პეტერმა დაიძინა და გვთხოვია, არ გამაღვიძოთო.

***

რუსული ენის გამოცდაზე ვუნდერკინდი სხაპასხუპით პასუხობს ბილეთში მოცემულ საკითხებს. გაოცებული მასწავლებელი აჩერებს და ეკითხება:

- პატარავ, რა ხდება? შენ ხომ ჩინურად ლაპარაკობ!

- აუპ, მასწ, როგორც ჩანს, წუხელ სიბნელეში თაროდან სხვა სახელმძღვანელო ჩამომიდია.

***

მასწავლებელი: მიშელ, შენ ისევ სხვა რაღაცით ხარ დაკავებული, ვურს არ მიგდებ!

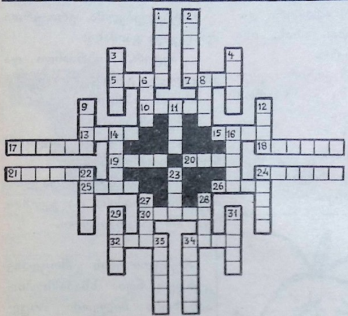
მოსწავლე: როგორ არ გიგდებთ ვურს, მასწ?!

მასწავლებელი: მამ, გაიმეორე, რა ვთქვი?

მოსწავლე: კი მაგრამ, თქვენ არ გვითხარით, სხვის ნათქვამს თუთიყუშივით ნუ იმეორებთო.

ინილო — ზინილო

კ რ თ ხ ვ თ ნ ლ ი

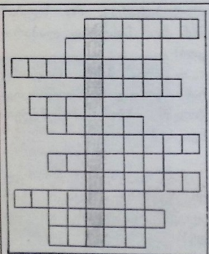

შეუღალ: 1. ევროპის სახელმწიფოს დედაქალაქი. 2. კურორტი საქართველოში. 3. სპორტის სახეობა. 4. ჭადრაკის ფიგურა. 6. ტბა საქართველოში. 8. სამი მუსიკოსისაგან შემდგარი ჯგუფი. 9. კუკუცოვანი ხილი. 11. შწერი. 12. ძველი საბერძნეთის ქალაქი. 14. შელის ნაშვირი. 16. დროის მანქანებელი ხელსაწყო. 22. მინანქარი ანუ? 23. ქართული ხალხური სპორტის სახეობა. 24. ბოსტნეული მცენარე. 27. მტაცებელი ფრინველი. 28. სიმებიანი მუსიკალური საყრავი. 29. შავიზღვისპირა კურორტი. 31. „ბურატინოს თავგადასავლის“ გმირი. 33. კონტინენტი. 34. ცენტრალური ამერიკის სახელმწიფოს დედაქალაქი.

თარაზუღად: 5. მასალა, რომელსაც კედლის შესათეთრებლად იყენებენ. 7. ძველებური ტრანსპორტი. 10. ტუის ნაყოფიანი მცენარე. 13. ციმბირის მდინარე. 15. სკანდინავიის ქალაქი. 17. აფრიკის მდინარე. 18. ველაზე მტკიცე მინერალი. 19. ვოლგის შენაკადი. 20. ქართული შურალი. 21. არჩივის ნაშვირი. 24. აზიის სახელმწიფო. 25. ჩრდილო-ამერიკელ ინდიელთა ტომი. 26. სამხრეთ ამერიკის სახელმწიფო. 30. საქართველოს მდინარე. 32. ცნობილი უსპანელი მხატვარი. 34. ფრანგი იმპრესიონისტი მხატვარი.

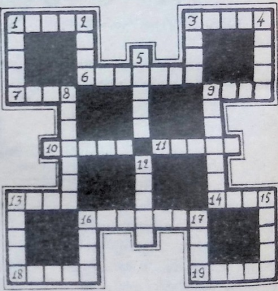
თავსაგნისი

კ რ თ ხ ვ თ ნ ლ ი

ჩაწერეთ თარაზულ უცრედებში ქართული სურთომოდერების ძველთა ხაზლები ისე, რომ მუქ სვეტში მიიღიოთ „სვეტიცხოველი“.

პორიზონტალურად:
 1. ინგლისელი მწერალი. 3. კანფეტი. 6. წარსულის შემსწავლელი მენიერება. 7. კუნძული ინდონეზიაში. 9. ნალარა ანუ ... 10. ალ. ვაზბეგის ნაწარმოები. 11. სატელეგრაფო ნიშნების ავტორი. 13. მიწის დასამუშავებელი ძველებური ხის იარაღი. 14. ფრინველის კამარა. 16. დიდი რუსი მწერალი. 18. მდინარე ღუნაის ძველი სახელწოდება. 19. დადებითად დაუხტული ელექტროდი.

ვერტიკალურად: 1. ქალაქი კორეაში. 2. მდინარე საქართველოში. 3. ჭრილობა ანუ... 4. გარეული ცხოველი. 5. პარკოსანი მცენარე. 8. სამეცნიერო ფურნალუმის გავრცელებული სახელწოდება. 9. ცნობილი ფრანგი მწერალი. 12. სიყვარულის დღურთი ბერძნულ მითოლოგიაში. 13. გაომბარი ხილი. 15. მდინარე ევროპაში. 16. მხოფლოს ექსტრემონი ჭადრაკში. 17. ბერძნული ანბანის ასო.

ჩვენი ველისბაღი

ლიზი ოლიაჯა
5 წლის

სალომე
დურგლიშვილი,
თბილისის
51-ე საშ. სკოლა,
IV კლასი

ალექსანდრე ლომიძე,
სკოლა „სარემოლი“, I კლასი

მარტამ
ფილიშვილი,
სკოლა „სარემოლი“,
I კლასი

თინათინა
ჩანადირი,
სკოლა „სარემოლი“,
I კლასი

6142/16

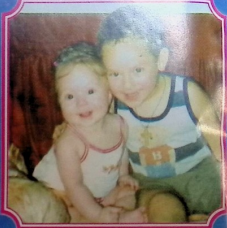
საქართველოს მომავალი

გიორგი ასათიანი

4 წლის
აქლ ჯაფარიძე

1,5 წლის ანკა და
4 წლის დათვა
შვანგიტაძე

3 თვის
ლიზი ჯაფარიძე

3 წლის
ანი შათირიშვილი

ბავშვთა სადღესასწაულო დარბაზი „ბაიბი ლენდი“ ვილოცავთ დამდეგ ახალ წელს და გიწვევთ საახალწლო შოუზე (20 დეკემბრიდან 14 იანვრის ჩათვლით). წარმოდგენილი იქნება საახალწლო მინი სპექტაკლი; ბავშვებს ელთი გართობა სანტა-კლაუსთან, ფიფქიასთან, მზიარულ ჯამბაზებთან ერთად, ათასი სიურპრიზი და საჩუქარი. შესაძლებელია სანტა-კლაუსის გამოძახებაც. ჯგუფური დასწრების მსურველთათვის შეკვეთები მიიღება წინასწარ. იქნარეთ!

ტელეფონი: 36-34-57; მობ: 877 46-32-98
მის. კოსტავას ძ. №67 (ტელევიზიის პირდაპირ)